

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

”Jag arbetar med den jag är”

- En multidimensionell studie i västra Sverige om vilken inverkan socioekonomisk och psykosocial bakgrund har på studenter inom socialt arbete vid val av utbildning.

”Jag arbetar med den jag är”

Göteborgs Universitet

Institutionen för Socialt Arbete

Socionomprogrammet

C-uppsats

Titel: ”Jag arbetar med den jag är”

Författare: Anna Andersson, Madelaine Andersson och Sabina Johansson

Termin, år: HT – VT 2010/2011

Handledare: Pierre Engström

Abstract

I samhället finns det en allmänt vedertagen uppfattning om att studenter inom socialt arbete har en negativ psykosocial och socioekonomisk bakgrund som är motiv till varför de studerar det de gör. Denna studies syfte är därför dels att undersöka vilken inverkan socioekonomisk och psykosocial bakgrund har på studenter inom socialt arbete vid val av utbildning, och dels att undersöka studenters uppfattningar om denna inverkan. Tidigare forskning visar på samband mellan trauman och valet att studera socialt arbete och att studenterna inom denna profession i större utsträckning kommer ifrån de lägre samhällsskikten. Studien är multidimensionell med empiri hämtad från en kvalitativ fokusgrupp och 249 kvantitativa enkäter. Empirin inhämtades hos studenter i västra Sverige som för närvarande studerar socialt arbete. Det kvantitativa resultatet ger stöd för tidigare forsknings påstående att många studenter inom socialt arbete har utsatts för multipla trauman och att dessa påverkat som motiv till att studera socialt arbete. Resultatet stödjer dock inte påståendet att det skulle finnas en skillnad mellan högre och lägre socioekonomiska grupper gällande omfattning av trauma. Studenterna visar en reflekterad medvetenhet om inverkan av traumatiska erfarenheter i sina resonemang kring positiva och negativa aspekter i professionen. I den positiva aspekten ligger en ökad möjlighet till empati och inlevelse med klienten vilket anses vara möjligt om egna värderingar läggs åt sidan. Den negativa aspekten i kontrast anses vara att en icke bearbetad traumatisk bakgrund medför en risk för identifiering med klientens problem vilket kan äventyra socialarbetarens egna hälsa. Vidare finns en uppfattning av utbildningen i sig vilken innebär att kunna bearbeta erfarenheter sett som att ”arbeta med den de är”.

Nyckelord: Socioekonomisk och psykosocial bakgrund, trauma, empati, trygghet, utsatthet

”Jag arbetar med den jag är”

Förord och Tack

Först och främst vill vi tacka oss själva för att vi gjort denna uppsats. Ett gediget arbete och många timmar ligger bakom det Ni nu håller i handen. Dock vill vi nog allra mest tacka vår handledare Pierre Engström. Utan honom och hans kritiskt granskande ögon hade detta aldrig gått vägen. Stort tack Pierre även för ditt ambitiösa och empatiska handledande, för oss, har detta alltid gett oss ny energi att kämpa vidare. Vi vill även tacka Daniel Uhno för hans handledande inom dataprogrammet SPSS. Hans behjälplighet har betytt mycket för vår uppsats. Ett stort tack även till vår fokusgrupp vid Göteborgs universitet som med kort varsel ställde upp på att medverka i vår uppsats. Denna grupp gav oss värdefullt material till vår studie vilket också gjorde att vi på ett så grundläggande sätt kunde arbeta fram vår enkät. Ett tack går även till de som hjälpte till att pilottesta vår enkät. Sist men absolut inte minst, då de är grunden till hela uppsatsen, vill vi tacka de studenter och lärare som så välvilligt tagit emot oss och vår undersökning. Vi vill understryka att det är informanterna till denna uppsats som suttit på den värdefulla kunskapen till vår analys. TACK alla.

Anna, Madelaine och Sabina

Innehållsförteckning

1 INLEDNING	1
2 SYFTE	4
2.1 FRÅGESTÄLLNINGAR	4
3 FÖRFÖRSTÅELSE	4
4. DEFINITION AV BEGREPP	5
4.1 SOCIOEKONOMISK BAKGRUND, PSYKOSOCIAL BAKGRUND OCH TRAUMA	5
4.2 NYCKELBEGREPP	6
5 METOD	7
5.1 METODOLOGISK ANSATS	7
5.2 METODVAL	7
5.3 FOKUSGRUPP.....	8
5.4 ENKÄTER.....	9
5.5 URVAL.....	10
5.6 GENOMFÖRANDE/TILLVÄGÅNGSSÄTT	11
5.6.1 Fokusgruppen	11
5.6.2 Enkäten.....	12
5.7 ANALYSFÖRFARANDE	13
5.8 METODOLOGISKA REFLEKTIONER	14
5.8.1 Forskningsetiska principer	14
5.8.2 Reliabilitet, Validitet och Generaliserbarhet	15
6 TIDIGARE FORSKNING	17
6.1 SOCIALARBETARE: BAKGRUND, UTBILDNING OCH YRKESLIV	18
6.2 EFFEKTER AV ERFARENHETER AV OMSORGSIVANDE PÅ KLINISKA INSATSER	19
6.3 HUR PÅVERKAS SOCIALARBETARE AV SINA FAMILJER MED ALKOHOLMISSBRUK?.....	20
6.4 SAMMANFATTNING	20
7 TEORIER	21
7.1 PSYKODYNAMISK TEORI	21
7.2 HUMANISTISK PSYKOLOGI	21
7.3 TANKERAM	22
8 RESULTAT	22
8.1 FOKUSGRUPPENS RESULTAT	22
8.2 ENKÄTERNAS RESULTAT	24
8.2.1 Föräldrarnas sysselsättning.....	25
8.2.2 Utsatthet utifrån föräldrarnas sysselsättning	26
8.2.3 Studenternas psykosociala påverkan	27
8.2.4 Studenternas utsatthetsfaktorer utifrån föräldrarnas sysselsättning.....	28
8.2.5 Motiv till val av studier inom socialt arbete	30
9 ANALYS	31
9.1 EN MÅNGFALD AV MOTIV TILL VAL AV UTBILDNING.....	31

”Jag arbetar med den jag är”

9.2 OLIKA DEFINITIONER AV SOCIOEKONOMISK OCH PSYKOSOCIAL BAKGRUND	32
9.3 TRAUMANAS POSITIVA OCH NEGATIVA EFFEKTER	33
9.4 DEN PSYKOSOCIALA BAKGRUNDEN SPELAR ROLL VID VAL AV STUDIER.....	34
9.5 DEN SOCIOEKONOMISKA BAKGRUNDEN SPELAR FÖGA ROLL VID VAL AV STUDIER	35
10 SLUTDISKUSSION	36
10.1 AVSLUTANDE REFLEKTIONER	38
REFERENSER.....	39
LITTERATUR	39
RAPPORTER.....	39
TIDSSKRIFTER	40
ELEKTRONISKA KÄLLOR.....	40

Diagramförteckning

Diagram 1 Föräldrarnas sysselsättning	25
Diagram 2 Utsatthet bland studenterna utifrån föräldrarnas sysselsättning.....	26
Diagram 3 Psykosocial påverkan utan koppling till föräldrarnas sysselsättning	27
Diagram 4 Påverkan av trauman; positivt eller negativt.....	27
Diagram 5 Cirkeldiagram, 15 st på utsatthetsfaktorer kopplat till föräldrarnas sysselsättning.....	28
Diagram 6 Motivet till studier inom socialt arbete	30
Diagram 7 Studier på grund av personlig utveckling	31

1 Inledning

Under de senaste tio åren har antalet studenter som börjar studera på högskola och universitet i Sverige ökat markant. Siffrorna och prognoserna inför framtiden ser goda ut då fler och fler människor väljer att studera, men dock är det tyvärr så att det finns en viss snedvridning när det gäller vilka som väljer att söka sig till högre utbildningar. Ewa Foss har skrivit en artikel i tidskriften *Välfärd* (2003:1) som skildrar denna snedrekrytering väl. Foss (2003:1) hävdar att skillnaderna hos olika socioekonomiska grupper är stor när det gäller nybörjarstudenter vid Sveriges högskolor och universitet. Barn till högre tjänstemän väljer i större utsträckning att studera än barn till icke akademiska arbetare.

Som ett led i detta definierar en annan rapport (SOU 1993:85) detta som en social snedrekrytering och hävdar vidare att denna vridning blir ett problem av flera skäl. Det är dels ett problem gällande individuella orättvisor hos barns livschanser att kunna börja studera och dels gällande att samhället inte tar tillvara på alla resurser som finns. Snedrekryteringen anses bero på att barn från högpresterande samhällsklasser uppnått högre betyg och att barn inom högre socialgrupper oftare presterar bättre och därmed har möjligheten att söka sig till högre studier, vilket de också gör (SOU 1993:85).

Dessa rapporter signalerar alltså att det skulle finnas en viss skillnad mellan vilka studenter som studerar på *olika* program på Sveriges högskolor och universitet. Skillnad finns också mellan universitet *inom* samma ämne. Det kan alltså finnas sådana skillnader mellan studenter inom socialt arbete vid olika universitet. Som socionomstudenter på Göteborgs universitet är denna skillnad, mellan människors psykosociala bakgrund och studier på högskola, något vi författare funderat på under studietiden.

Med detta i beaktande anser författarna att det är viktigt att se till vad det är som gör denna skillnad i människors val att studera, respektive att inte studera, på högskola eller universitet. Eller snarare för denna frågeställning oss vidare mot att promovera vad det är som gör att vissa människor väljer att studera inom just socialt arbete. Susan Barter (1997) menar att studier inom socialt arbete ofta attraherar människor med personliga erfarenheter av psykosociala trauman och förtryck där även olika former av missbruk är inkluderat.

”Social work training attracts a significant proportion of student with personal experience of psychosocial trauma and oppression, including various forms of abuse”. (Barter, 1997 s. 113)

Vidare i detta ämne skriver Collins (2006) att denna attraktionskraft är mer eller mindre välkänd och allmänt vedertagen i flera länder, men trots detta finns det begränsad information om fenomenet och det är sällan något som forskare inom socialt arbete diskuterar eller skriver om. Vi ställer oss frågan varför det är så? Varför väljer människor att studera socialt arbete? Hur stora är beläggen för att det är många människor med psykosociala problem som väljer denna karriär? Och varför diskuteras det inte? Barter (1997) beskriver i sin rapport till viss del att de traumatiska händelserna som är beskrivna ovan kan vara en utav orsakerna till att man faktiskt väljer att studera socialt arbete. Att en karriär inom socialt arbete attraherar dessa människor på grund av att de söker efter svar på deras egna problem och en form av behandling av dem. Genom att finna egna svar kan människorna på så sätt hjälpa andra personer med liknande problem. Genom att möta de behov som klienterna har kan de färdiga socialarbetarna samtidigt få en chans att möta sina egna trauman och problem. Studenter inom socialt arbete måste, med beaktning av detta, vara påtagligt mer medvetna än andra att de kommer att behöva diskutera sina egna eventuella problem. Problem, som kanske är förträngda, raderade eller obearbetade minnen, kommer på ett eller annat sätt att göra sig påminda igen då man möter liknande problem hos framtida klienter (Barter, 1997). Författarna ställer sig vidare en fråga om man inte äventyrar bearbetningsprocessen, snarare än läker sina problem och den redan gjorda bearbetningen av dem, genom att konfronteras med dagliga påminnelser av sina egna trauman? Kan klientens rätt till en professionell och rättvis behandling äventyras och hur löser man i sådana fall det? Författarna anser också att ett visst ansvar läggs på landets högskolor och universitet om det visar sig att det är så här verkligheten ser ut inom socialt arbete. Genom att inte diskutera ämnet i frågan delas en reprimand till dagens lärosäten inom socialt arbete ut för att de inte visar på mer insikt i om det faktiskt är så att många av deras studenter har bevittnat eller varit med om exempelvis sexuella övergrepp eller andra former av psykosociala trauman. Det är viktigt att lyfta fram ämnet för och ge studenter, men även dagens högskolor och universitet, nya och bättre förutsättningar att klara av vårt framtida yrke på ett bra sätt. Inte minst är det viktigt för att ge våra framtida klienter den vård de faktiskt har rätt och behov till.

Med detta i beaktande visar Dara Bergel Bourassa (2009:225) i sin rapport att det inom socialt arbete blir alltmer vanligt med *compassion fatigue*¹. Vilket drabbar främst professioner, såsom socialarbetare, som arbetar med människor som lider av traumatiska händelser. Det kan till

---

¹ *Compassion fatigue*: En slags utmattning hos socialarbetare som av klienternas livsberättelser belastas psykiskt och fysiskt.

exempel handla om fysiska övergrepp till exempel sexuella, våldtäkt, katastrofer och/eller andra problematiska livshändelser. I arbetet med människor som erfarit dessa händelser initierar *compassion fatigue* att socialarbetaren belastas psykiskt och fysiskt av klienternas historier. Detta kan således vara skadligt för denne då ständiga detaljer kring klienters trauman konstant stressar och oroar socialarbetaren. Bourassa (2009:225) menar att det finns en stark korrelation mellan socialarbetare som dessutom har egna olösta trauman och denna *compassion fatigue*.

Författarnas uppfattning och erfarenhet i det hela är att studenter inom socialt arbete ibland, men långt ifrån alltid, har dessa psykosociala problem som det diskuteras ovan. Dock skall poängteras att upplevelserna inte alltid ses problem utan snarare är det så att det även finns starka fördelar i att ha med sig ett visst bagage när man kommer till högskola och universitet och det sociala arbetets fält. I vissa fall kan det vara svårt att förstå en annan människas problematik om man inte varit med om det själv, många klienter hävdar till exempel att så alltid är fallet. Uppsatsen ämnar inte förstå problematiken bakom ”de socioekonomiska och psykosociala problemen” studenter inom socialt arbete har, utan ämnar istället studera själva grundantagandet till problematiken, alltså om det stämmer att många studenter inom socialt arbete faktiskt har och eller besitter dessa erfarenheter. Och i sådana fall ämnar uppsatsen att studera på vilket sätt och i vilken grad som studenterna bär på denna problematik, oavsett om den anses vara negativ eller positiv för den framtida socialarbetaren.

Uppsatsen tar sin utgångspunkt i individuella åsikter och klargör inte vilka samhälleliga orsaker som kan ligga till grund för individens val av studier inom socialt arbete. Dock är författarna medvetna om att en individs tankar och leverne kan vara beroende av samhälleliga konsekvenser snarare än faktorer i bakgrunden. Detta är dock inget denna uppsats kommer att lägga fokus på, men poängterar ändå att problem på samhällsnivå även kan skapa problem på individnivå, då konsekvenserna av otillräckliga resurser ofta ger problem för den enskilda individen i samhället.

2 Syfte

Syftet är dels att undersöka vilken inverkan socioekonomisk och psykosocial bakgrund har på studenter inom socialt arbete vid val av utbildning, och dels att undersöka studenters uppfattningar om denna inverkan.

2.1 Frågeställningar

Hur beskriver studenter inom socialt arbete trauma och psykosocial bakgrund?

Vilka föreställningar finns bland studenter inom socialt arbete kring grundmotiven till att studenter väljer att studera socialt arbete?

Vilka föreställningar finns bland studenter inom socialt arbete kring trauma, psykosocial och socioekonomisk bakgrund som motiv kring att studera socialt arbete, och dess för- och nackdelar för professionen?

Hur ser förhållandet ut mellan socioekonomisk bakgrund och psykosocial bakgrund?

Hur ser förhållandet ut mellan att studera socialt arbete och socioekonomisk bakgrund?

Hur ser förhållandet mellan motivet att studera socialt arbete och psykosocial bakgrund ut?

3 Förförståelse

Att studera socialt arbete är ett brinnande intresse hos oss som ledde till att syftet var ett självklart val. Vi upplever dock att vi ofta fått förklara för andra icke insatta vad socialt arbete egentligen är. Vi har en uppfattning om att det i Sverige, och säkert många i andra länder, finns olika förutfattade meningar om alla olika professioner. Vi tror att de allra flesta människor som lever i ett samhälle som Sverige (en politiskt och ekonomiskt stabil och utvecklad demokrati) har tankar om hur människor bör vara och se ut inom varje profession. Vi upplever att vi ofta hört, och själva sagt saker som att *”han går säkert på Chalmers”* bara genom att observera en människa. Så är det även inom socialt arbete. När vi förklarat för människor vad socialt arbete innebär har vi lagt märke till hur dessa människor redan under och efter förklaringen bildat sig en uppfattning om hur och vilka vi är. Det är inte bara andra människor som har denna uppfattning utan vi delar den själva. Vi upplever att det är allmänt vedertaget i vårt samhälle att människor som läser socialt arbete och om sociala problem har egna problem som de måste ta i tu med och att de därför studerar ämnet. Dessa förutfattade meningar har under tiden på universitetet tyvärr förstärkts. Redan under tidigt skede på socionomutbildningen insåg vi att många av studenterna på programmet hade svårigheter, trauman och psykisk ohälsa i bagaget. Tack vare vad vi ser som god självinsikt anser vi dock, tillsammans med många andra kurskamrater, att det är långt ifrån alla som faktiskt bär på

dessa problem. Vi ställer oss därför frågan var denna allmänt vedertagna sats kommer ifrån? Är det en slump att så många människor med psykosociala problem väljer att studera inom samma ämne? Eller kan förförståelsen vara sann, den som säger att bakgrunden påverkar gemene man så pass mycket att man genom sin utbildning inom socialt arbete ser det som en möjlighet att påverka och förändra sitt liv? Vi tror oss se att det finns vissa belägg för att det är så endast genom att studera vår egen årskurs. Vi ifrågasätter dock oss själva och undrar om det kan vara så att vår förförståelse gör att vi i högre grad än andra uppmärksammar människor som har problem och på så sätt inte ser de andra i lika stor grad. Förförståelsen, tror vi, gör att vi ser det vi vill se, men att vi i och med denna uppsats, en gång för alla, bättre kan studera vilka belägg som faktiskt är sanna.

4 Definition av begrepp

I detta avsnitt definieras begrepp som är direkt relaterade till syftet, nämligen socioekonomisk bakgrund, psykosocial bakgrund och trauma. Vid analysen av empirin framkom andra centrala begrepp som alltså är viktiga för att förstå resultaten. Dessa begrepp definieras i nyckelbegrepp.

4.1 Socioekonomisk bakgrund, psykosocial bakgrund och trauma

Författarnas definition av *socioekonomisk bakgrund* och uppsatsens syfte av begreppet är att det innefattar en persons bakgrund med dens ekonomiska situation som grund. Hur till exempel personens uppväxtförhållanden och bostadssituation sett ut utifrån personens möjligheter rent ekonomiskt. Begreppet socioekonomisk bakgrund klassificeras och delas in i olika klasser där ekonomin styr vilket fack eller klass man placeras i. Ju lägre klass man kategoriseras i desto sämre livschanser vad gäller utbildning och arbete anses personen ha.

I författarnas definition av begreppet *psykosocial bakgrund* ligger även begreppet social bakgrund. Dessa begrepp ligger nära samman och i denna uppsats kommer de att likställas varandra och gå under samma begrepp då författarna anser att psykiska problem kan ha, och ofta har, sitt ursprung i sociala förhållanden. Psykiska problem leder också, enligt författarnas synsätt, ofta till sociala konsekvenser, oavsett om de är negativa eller positiva. Uppsatsen tar sin utgångspunkt i att man inte fullt kan dra en tydlig gräns mellan sociala eller psykosociala problem. Med begreppet psykosocial bakgrund hävdas att det vedertaget dras en linje mellan negativitet, det vill säga problem, och begreppet. Så är det dock inte i detta fall och denna uppsats. Med psykosocial bakgrund menas, utan någon negativ eller positiv definition, det

som genomsyrar en individs uppväxt och som formar personen till att bli den man är. Den psykosociala bakgrunden hos en individ handlar alltså om allt ifrån familjekonstellationer, boendesituationer, det sociala arvet, missbruksförhållanden, föräldraengagemang, trygghet, nätverk, värderingar, psykiska och eller fysiska trauman och så vidare. Psykosociala och sociala problem definieras bland annat av kriminalitet, missbruk, arbetslöshet, bostadslöshet, ensamhet, relationsproblem, psykiska störningar och störande beteende.

Begreppet *trauma* kommer från grekiskan och betyder kroppslig eller själslig skada eller våldsverkan (Tamm, 2002). Nationalencyklopedin (2010-11-18) definierar trauma som en skada på människokroppen som uppkommer genom olycksfall eller annat yttre våld. Psykiskt trauma definieras vidare av ovanstående källa som en händelse eller upplevelse som kan ge upphov till psykiska besvär (NE 2010-11-18).

4.2 Nyckelbegrepp

Empati – betecknar förmågan att vara medveten om andra personers känslor och att handla i enlighet med detta. I detta fall menas socialarbetarens förmåga att förstå och härbärgera människors erfarenheter och också kunna sympatisera med händelser som hänt deras klienter (författarnas definition).

Trygghet – är en känsla och ett tillstånd som människor känner inom sig, ett slags välbefinnande. Denna känsla ser olika ut beroende på vem frågan är ställd till och vad för bakgrund denne har. För vissa är trygghet att ha mat för dagen, ett hem för sig själv och sin familj. För andra är trygghet att ta sig hem från krogen klockan tre på natten eller helt enkelt att ha belysning i sitt närområde. Benämningen trygghet används från och till i olika sammanhang som till exempel en trygg anställning, ett tryggt samhälle eller en trygg uppväxtmiljö (www.omtrygghet.se, 2010-11-18).

Utsatthet – när människan konfronteras med en brutal och kylig omvärld, direkt eller indirekt. Begreppet kan ha många olika betydelser och en given definition finns inte. Exempel på utsatthet kan vara ekonomisk utsatthet, ohälsa, social utsatthet och så vidare (författarnas definition).

5 Metod

5.1 Metodologisk ansats

Det är inte alltid självklart vilken metod man skall använda sig av i en C-uppsatsstudie då det är många faktorer som spelar in. Beroende på vilka frågeställningar och vilket syfte man har ger metoden till fenomenet olika innebörd *Syftet är dels att undersöka vilken inverkan socioekonomisk och psykosocial bakgrund har på studenter inom socialt arbete vid val av utbildning, och dels att undersöka studenters uppfattningar om denna inverkan.* Det första författarna därför behövde ta hänsyn till innan undersökningen var som Göran Ejlertsson (2005) beskriver, att noga tänka igenom vilket eller vilka problem som skall undersökas. Ejlertsson skriver att en problemformulering skall växa fram och att det sedan är utifrån den man väljer vilken av metoderna som är mest lämplig. Det gäller att se till alla olika för och nackdelar med en kvalitativ respektive en kvantitativ studie då man behöver rätt kunskap om vad, varför och hur människor agerar och för att kunna studera deras livsvärld (Ejlertsson, 2005). Även Steinar Kvale (1997) skriver i sin bok *Den kvalitativa forskningsintervjun* att det råder delade meningar inom samhällsvetenskaperna vilken metod som anses vara mest lämplig och pålitlig inom forskning. Det går att använda sig av båda metoderna växelvis i sin undersökning och vid insamling av sitt datamaterial. Kvale (1997) menar att en kvalitativ metod kan användas för att starta upp en undersökning och att denna empiri då kan generera i mätbara resultat via en kvantitativ metod. Avslutningsvis menar Kvale (1997) att resultaten av den kvantitativa empirin åter kan sammanfattas i en analys med en kvalitativ metod. Larsson m.fl. (2005) skriver likväl som Kvale (1997) att man på ett positivt sätt kan använda sig av både en kvalitativ och en kvantitativ metod som verktyg i sin forskning. Det blir då en såkallad multidimensionell forskning och genom denna utgångspunkt har man större möjligheter att fånga fler dimensioner av verkligheten. Fler dimensioner genererar större djup och en nyansering i det område forskningen berör (Larsson m.fl., 2005).

Med Ejlertssons (2005) och Kvales (1997) argument som bakgrund argumenterades det att det för att kunna svara på studiens syfte krävdes empiri av både kvalitativ och kvantitativ art. Uppsatsen byggdes därför dels på en kvalitativ delstudie som fick ligga till grund för faktorer som studerades i en kvantitativ delstudie.

5.2 Metodval

För inhämtandet av den kvalitativa empirin valdes en fokusgrupp där författarna hämtade begrepp, perspektiv och empiri på frågeställningarna och syftet. Dessa begrepp har genererat uppsatsens grund för den andra och största delen på studien, som är kvantitativ, bestående av

enkäter. Fokusgruppen har även i sig besvarat några av uppsatsens frågeställningar, då dessa krävde det. Författarna hämtade därmed sin empiri både från den kvalitativa fokusgruppen och de kvantitativa enkäterna. Detta gav uppsatsen en bra grund och en djupare analys med chans att kunna besvara både djupare och bredare frågeställningar. Då metoderna kom att bli författarnas verktyg för att kunna samla in bra empirisk data anses det att grunden för enkäterna blev djupare och bredare efter en väl genomförd fokusgrupp som genererade i nya, större och bredare perspektiv.

Den fokusgrupp som denna uppsats inhämtat empiri ifrån utgör tillsammans med uppsatsens svar på enkäter resultatet av det författarna kommit fram till. På grund av den multidimensionella inriktningen innehåller därmed uppsatsen större möjligheter att besvara frågeställningarna i ett bredare perspektiv. Fokusgruppmetoden är en typ av kvalitativ metod. Kvalitativa metoder beskrivs av Kvale (1997) som lämpliga för studerande av hur människor upplever sin livsvärld. En kvalitativ metod kan göra det möjligt, genom samspel med den eller dem man valt att studera, att gemensamt skapa en förståelse, i respondenternas uppfattningar. Det gäller främst olika intervjusituationer kännetecknade av samspel mellan informanter och forskare där möjlighet att uttrycka åsikter och synpunkter finns trots och tack vare, att intervjuens struktur, är riktad mot det specifika syftet. I denna studie utgår intervjun, vilket det oftast gör (Kvale, 1997), från ett antal förutbestämda halvstrukturerade frågor, alltså varken öppna eller helt strukturellt styrda. Syftet med att använda halvstrukturerad intervju, var som Kvale (1997) påpekar, att möjliggöra en mer empatisk dialog. I det senare avsnittet *Genomförande* återkommer författarna till beskrivning av hur intervjuerna specifikt genomfördes.

Den kvantitativa delen av empiri utgjordes av enkäter. Fördelen med en kvantitativ ansats är som Ejlertsson (2005) påpekar att man på det sättet når ut till fler informanter än om man hade använt en kvalitativ metod, en kvantitativ studie går att genomföra på ett större geografiskt område och informanterna kan i lugn och ro studera frågeformuläret innan de ger svar på sina frågor. I den kvantitativa delen av denna undersökning användes enkäter vilka bestod av ett antal frågor som konstruerats med hjälp av den kvalitativa empirin och med utgångspunkt i studiens syfte och frågeställningar.

5.3 Fokusgrupp

Larsson m.fl. (2005) skriver att syftet med en fokusgrupp är att samla in data till sin undersökning. Materialet får man genom att en grupp, om 6-8 personer, som diskuterar ett

givet ämne. Diskussionen och tankarna kan sedan användas för bearbetning till exempelvis att formulera en enkät, utforma frågor till intervjuer eller fungera som empiri. Fokusgruppen skall syfta till att uppmärksamma författaren på nya perspektiv och infallsvinklar inom ämnet. I en fokusgrupp är det viktigt att deltagarna är intresserade av det från början givna ämnet, dock skall de inte vara alltför engagerade då man riskerar att de utgår för mycket från sina individuella svar istället för att låta ämnet bli till en diskussion (Larsson m.fl., 2005). Diskussionen sätts igång genom stimulans som utgörs av en gemensam erfarenhet eller ett intresse för det aktuella ämnet. Genom interaktionen i gruppen kan forskaren få en förståelse för de resonemang, synpunkter och åsikter som gruppmedlemmarna uttrycker (Denscombe, 2009).

5.4 Enkäter

En enkät är ett frågeformulär med klara frågor som delas ut till respondenter. Martyn Denscombe (2009) menar att för att en enkät skall vara ett forskningsmässigt frågeformulär skall den vara utformad så att den ligger till grund för att samla in data som sedan används som empiri för forskningens analys. Frågeformuläret skall inte förse människor med någon information utan svaren från respondenterna skall ge forskaren empiri att analysera. Formuläret skall bestå av ett antal frågor som de olika respondenterna skall förstå och i den bästa mån analysera identiskt. Detta gör i sin tur att bearbetningen av svaren underlättas. Syftet med en enkät är att kunna fråga människor direkt om vad man vill veta och få informationen direkt från källan. Vidare skriver Denscombe (2009) att en enkät är lämplig då forskningen skall analysera svar från ett stort antal respondenter på ett stort geografiskt område och när det gäller att samla in okomplicerad information. Till skillnad från den kvalitativa datainsamlingsmetoden går man alltså inte in på djupet. Enkäter som datainsamlingsmetod är användbar där det inte finns något krav på interaktion mellan de som svarar. Med enkäter menar man att det är en undersökning som görs endast vid ett tillfälle på de olika respondenterna. Man har som forskare varken tid eller resurser att göra om undersökningen. Då frågeformuläret väl är tryckt kan man dessutom inte göra ändringar eller korrigeringar vilket också skiljer sig från den kvalitativa metoden, där man till exempel i en intervju kan gå tillbaka och ställa frågor igen om något är oklart. Vid en enkätstudie förlitar man sig till den skriftliga informationen som respondenterna lämnat på frågorna (Denscombe, 2009).

Vanligtvis delas formuläret in i de två kategorierna fakta och åsikter. Detta bör nog beaktas då den faktiska informationen, såsom kön, ålder och så vidare, inte kräver lika mycket av

respondenten som åsiktsdelen gör. I den sistnämnda delen skall respondenterna svara på, eller ge information om känslor och värderingar samt ta hänsyn till olika alternativ. Detta genererar att respondenten bedömer sina svar snarare än avger ren fakta. Det bör poängteras att enkäter sannolikt innehåller bägge dessa delar (Denscombe, 2009).

5.5 Urval

Fokusgruppens urval gjordes via snöbollsmetoden då elever vid Göteborgs universitet kontaktades. Dessa fick sedan komma med förslag på vilka fler som kunde tänkas delta. Information gavs till dessa elever sedan via internet där författarna i stora drag beskrev syftet med fokusgruppen och för att se vilket intresse som fanns och vilka som kunde ställa upp med kort varsel. Fem stycken studenter valdes sedan ut utefter störst intresse. Det var viktigt att studenterna som deltog skulle ha en känsla för ämnet och därmed vara intresserade av att delta, inte bara för författarnas skull, utan även för deras eget intresses skull. Detta är enligt Denscombe (2009) viktigt för att fokusgruppsintervjun skall flyta på smidigt och generera i livliga diskussioner. Vidare bör en fokusgrupp vara homogen och samstämmig och därför föll vårt val på studenter i en klass på universitetet som alla läser samma program inom socialt arbete.

Uppsatsens enkäturval består av studenter som läser socialt arbete på högskola eller universitet i sydvästra Sverige. Att urvalet ser ut på detta sätt är beroende av uppsatsens kostnader och dess tidsaspekt. Ett slumpmässigt urval av tre högskolor och universitet i sydvästra Sverige gjordes och på dessa tre skolor gjordes sedan ytterligare ett slumpmässigt urval av vilka klasser som skulle ingå i studien. Detta slumpmässiga val var beroende av klassernas scheman. Empirin samlades in under en veckas tid och de klasser som hade föreläsningar de dagar författarna var närvarande fick ingå i studien. Med beaktande av studiens syfte och frågeställningar gjordes ett val att det både skulle ingå studenter från termin 1 och termin 7 från de slumpmässigt utvalda skolorna. På en utav skolorna var detta dock ej möjligt och därför har studenterna på termin 7 på denna skola bytts ut av studenter på termin 3. Detta val gjordes för att få en så stor spridning som möjligt på klasserna, men också för att kunna se på förändringar och utveckling över tid hos de olika studenterna. Enkäternas urval gjordes även via val till att få så många svar från respondenterna som möjligt. Då enkäterna samlades in på plats fick författarna in fler svar än om enkäterna till exempel hade besvarats via internet eller brev. Denscombe (2009) skriver, med ovanstående text i beaktande att ju fler och ju större antal respondenter desto mindre är risken för ett snedvridet resultat. Med ett stort urval förvissas sig forskaren om att alla viktiga aspekter har tagits med och ingår i

undersökningsresultatet. Samtidigt ger ett större antal respondenter en balans mellan urvalspopulationen och den stora populationen i stort vilket ökar representativiteten i urvalet och ger en ökad tilltro att möjliggöra en generalisering utifrån det resultat urvalet ger (Denscombe, 2009).

5.6 Genomförande/Tillvägagångssätt

5.6.1 Fokusgruppen

Det bestämdes i ett tidigt skede i undersökningsprocessen att studien skulle bestå av en fokusgruppsintervju. Detta främst för att få större och bredare perspektiv och inte falla offer för författarnas förutfattade meningar. Uppsatsens frågeställningar är utförda på så sätt att svar endast kan ges genom både kvalitativ empiri och kvantitativ empiri och därmed har fokusgruppen inte bara mynnat ut i begrepp och som grund för uppsatsens enkät utan har även varit en källa till en del av studiens frågeställningar. Författarna avsåg först att göra fokusgruppsintervjun på en ideell förening som arbetar med frågor inom socialt arbete, men då inte alla inom föreningen hade högskoleutbildning inom socialt arbete valdes alternativet bort. Istället genomfördes intervjun på en grupp studenter vid Göteborgs universitet. Dessa kunde leverera bra begrepp och inte bara diskutera kring människors sunda förnuft och dess empatiska tankar kring ämnet.

När urvalet gjorts skickades ett brev (bilaga 1) ut till de deltagare som visat störst intresse till fokusgruppen. I brevet fick studenterna ytterligare information kring syftet, vilken deras egna respektive författarnas roll skulle vara. Brevet beskrev också, enligt de etiska riktlinjerna inom forskarvärlden, syftet med studien och att de ställer upp anonymt. Vidare fick studenterna även information (bilaga 2) som de fick läsa igenom innan fokusgruppen startade. Detta på grund av att de skulle känna sig säkra och komfortabla med sin medverkan och även känna tillit till deras uppgiftsutlämningar. Detta brev beskrev också de forskningsetiska kraven som finns studenternas rätt till återkoppling av uppsatsen när den är klar.

Ordet begrepp valdes innan fokusgruppen satte igång att inte nämnas trots att det var det som författarna i stor utsträckning var intresserade av. Anledningen till detta var att fokusgruppen inte skulle bli styrd av att leverera begrepp utan i första hand diskutera fritt och låta oss ta hand om insamlandet av empirin och begreppen. Fokusgruppen var halvstrukturerad, med vissa utvalda teman. Gruppen bestod av en moderator, en observatör och en som under tiden filmade. Intervjun bandades också.

Fokusgruppsintervjun transkriberades inte då författarna ansåg att empirin kunde plockas ut och att frågeställningarna kunde besvaras utan transkribering. Författarna valde istället att tillsammans lyssna på intervjun, om och om igen, tills de kände sig färdiga med de begrepp och teman som skulle användas på enkäten. Intervjun återupptogs vid arbetet med resultatet och analysen av frågeställningarna där klara och direkta svar på frågorna gavs naturligt och ingen transkribering var nödvändig.

5.6.2 Enkäten

Författarna valde tidigt att använda sig av enkäter som ett av tillvägagångssätten för att samla empiri till studien. Denna undersökning valdes att göra på tre slumpmässigt utvalda högskolor och universitet på tre orter i Sverige. Detta gjordes med beaktande av att både fokusgruppen och enkäterna skulle nå ut till ett stort antal respondenter som möjligt och på grund av att fokusgruppen till viss del skulle ligga till grund för uppsatsens enkät. Därmed valet givet. En första kontakt togs med de slumpmässigt utvalda skolorna. Därefter fick författarna möjlighet att kontakta kursansvariga för de klasserna som var intressanta för vår studie och författarna bestämde sig här för att slumpmässigt välja ut två klasser på varje skola. Det gick efter en del planering att få ihop olika tider för besök på de olika skolorna, vilket anses vara till fördel då vår svarsfrekvens ökat på grund av författarnas närvaro. Eventuella bortfall på grund av postgång och så vidare försvann också därmed och författarnas närvaro genererade i att studenterna kunde ställa frågor direkt på plats vilket även ökar reliabiliteten.

Att göra en kvantitativ enkätundersökning kräver en del förarbete som författarna blev varse om. Ett informationsbrev (bilaga 3) sattes samman och skickades till alla klasser och tanken med detta var att kursansvariga och eleverna skulle vara mer förberedda på om varför just valt de valts ut till undersökning, syfte och vad enkätundersökningen i stora drag gick ut på. Det var också ett sätt att förbereda eleverna på författarnas kommande besök. På plats i de olika klasserna gjordes en kort presentation av författarna och studien och därefter lämnades enkäterna ut. Hänsyn har givetvis tagits till de etiska riktlinjerna enligt Vetenskapsrådet och därav bifogades till varje enkät en förlaga (bilaga 4) som upplyste om elevernas rättigheter och skyldigheter till enkäten och uppsatsen i sin klara form. Med förlagan fanns även våra namn och kontaktuppgifter i fall det skulle uppstå några frågor. Författarna var noga med att poängtera möjligheter till återkoppling. Enkäterna kodades med var sin siffra och studenterna informerades om att komma ihåg deras egen siffra. Utan denna siffra kan författarna inte plocka bort rätt enkät vid en eventuell avbruten medverkan.

Enkäten (bilaga 5) består av 23 stycken frågor som har olika antal svarsalternativ beroende på vad frågorna kräver för svar. De flesta frågor är slutna med två eller flera svarsalternativ. En fråga är helt öppen. Enkäten pilottestades innan utlämning på nio stycken oberoende socialsekreterare och med deras reflektioner och fokusgruppens diskussion i beaktande har vissa frågor många fler svarsalternativ än de från början hade. Den reviderade enkäten kan ses som lång med många svarsalternativ, men den är gjord så för att ha så uttömmande alternativ som möjligt. I efterhand insåg författarna att dessa svarsalternativ genererade mycket arbete i uppsatsens analys, men utan dessa uttömmande svarsalternativ hade inte enkäten vilat på den breda grund den gör. Sammanlagt delades det ut 253 stycken enkäter i de sex olika klasserna. Av dessa är det tre stycken externa bortfall då dessa enkäter aldrig kom in och ett internt bortfall av en enkät som författarna valde att ta bort på grund av ofullständiga uppgifter.

5.7 Analysförfarande

Totalt har uppsatsen 249 stycken enkäter, vilka bearbetades i programmet SPSS version 17. Efter insamlandet av enkäterna kodades dessa och eftersom enkäterna innehöll frågor med fler än ett svarsalternativ kodades även dessa alternativ. Totalt kodades 119 variabler per enkät. För att få en överblick på de olika svaren studenterna angett gjordes frekvenstabeller på samtliga variabler vilka sedan gick igenom. Variabler knutna till syftet plockades ut och utifrån detta gjordes tydligare diagram som presenterade resultatet. Dock gjordes en upptäckt att SPSS innehåller vissa begränsningar när det gäller själva utformandet av olika diagram varav programmet Excel användes för detta. Den första inmatningen av alla svar resulterade endast i en överblick över hur många som i varje fråga svarat på varje svarsalternativ. Diagram över dessa svar gjordes via ordinal och nominalskalor. Då känslor inte är mätbara är som tidigare förklaring vissa resultat baserade även på fokusgruppsintervjun. För att lösa frågan kring enkätens många svarsalternativ på vissa frågor gjordes av författarna ett försök till klargörande genom att dela in respondenterna i grupper. Respondenterna delades in i följande klasser: arbetarklass, medelklass och övre medelklass, för att kunna analysera hur den socioekonomiska och den psykosociala bakgrunden såg ut i de olika klasserna. Detta ansågs dock oetiskt då författarna till uppsatsen inte kan bestämma att respondenterna skall tillhöra en viss kategori då föräldrarna till denne kan ha haft olika bakgrund och utbildning. En ny inmatning i SPSS-programmet gjordes då genom att lägga in respondenterna utefter deras föräldrars sysselsättning. Detta genererade i femton olika sysselsättningskategorier till exempel en kategori där båda föräldrarna var arbetare, där båda var högre

tjänstemän/akademiker, där en förälder var tjänsteman och den andra hemmafru, där en var arbetare och den andra föräldern företagare och så vidare.

Liknande indelning gjordes först även på frågan om ”form av utsatthet”. Då författarna inte var beredda på respondenternas ikryssande av så många svarsalternativ behövdes det här göras en gruppering på dessa vilket gjordes på följande sätt: Grupp ett; skolproblematik, mobbing, utanförskap och fördomar. Grupp två; ekonomiska svårigheter, arbetslöshet, bostadsproblem, problem inom familjen, skilsmässa, dödsfall, psykiska eller fysiska sjukdomar och funktionshinder. Grupp tre; övergrepp, våld, psykisk och/eller fysisk misshandel och missbruk. Grupp 4; öppen fråga/annat. Författarna insåg dock relativt fort att följande klassificering blev grov och missvisande. Denna klassificering innebar att författarna rangordnade de olika traumans grad av allvarlighet vilket etiskt inte kan göras. Ingen kan likställa två trauman då dessa upplevs olika från individ till individ. Ett dödsfall till exempel kan vara förödande för en person och mindre chockartad för en annan och författarna kan därför inte bestämma benämningen på vad ett trauma är. För att få fram siffror på vilka inom sysselsättningsgrupperna och i hur stor omfattning som de varit utsatta för psykosociala trauman delades därför de olika sysselsättningskategorierna upp i varsitt diagram. I dessa ”tårtdiagram” redovisas de olika kategorierna i antal trauman, då så många svarsalternativ blev ifyllda. Utan denna indelning och alla diagram kunde vi inte se några samband mellan trauma och föräldrarnas sysselsättning.

Övriga inmatningar har gjorts som vanligt utan grupperingar eller omformuleringar. En bearbetning av tabellerna och svaren gjordes härefter vilka gav oss svar på vårt syfte och våra frågeställningar.

5.8 Metodologiska reflektioner

5.8.1 Forskningsetiska principer

Det humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet har arbetat fram de fyra forskningsetiska principerna som beskriver huvudkraven som man måste ta hänsyn till vid forskning och vid kvalitativa samt kvantitativa analyser. Dessa krav är: samtyckeskravet, informationskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet och dessa presenteras på Vetenskapsrådets hemsida (vetenskapsrådet). Innan enkäterna delades ut och i början av fokusgruppen fick informanterna ett informationsbrev och ett samtyckesbrev där vi beskrivit deras rättigheter respektive skyldigheter utefter dessa principer. Såväl fokusgrupp som enkät i denna uppsats bygger alltså på dessa fyra forskningsetiska huvudkrav. Enkätfrågorna är

”Jag arbetar med den jag är”

ställda på ett sådant sätt att de inte kunde upplevas kränkande eller stötande. Vi förde även innan genomförandet en diskussion om huruvida vi skulle nämna namnen på de skolor som författarna gjort studien vid. Det var ett enhälligt beslut att inte namnge skolorna för att kunna garantera respondenterna fullständig anonymitet.

Enligt Martyn Denscombe (2009) skall man som samhällsforskare vara etisk. Man skall förvänta sig av en forskare att denne skall respektera informanternas rättigheter och deras värdighet, de skall inte lida någon skada på grund av dess medverkan i studien och man skall respektera respondenternas integritet samt arbeta på ett ärligt sätt. Denscombe (2009) skriver vidare och förklarar de fyra huvudkraven som att forskaren skall informera respondenterna om vilken uppgift de har i projektet och vilka villkor som gäller för deltagandet. Respondenterna skall upplysas om att deltagandet är frivilligt och att de har rätt att avbryta sin medverkan. Projektansvariga namn och institutionens anknytning skall ingå i förhandsinformationen för att underlätta kontakten med ansvarig forskare. Syftet med undersökningen skall anges samt information om hur undersökningen genomförs. Uppgifter skall av forskaren lämnas om hur och var resultaten kommer att offentliggöras. Samtycke från respondenterna skall inhämtas av forskaren och i de fall då respondenterna är under 15 år krävs samtycke från föräldrar/vårdnadshavare. De medverkande har rätt att själv bestämma om hur länge och på vilka villkor de skall delta. Inga negativa följder ska medföra de som väljer att avbryta sin medverkan. Som respondent har man rätt att begära att få strykas ur forskningsmaterialet. Obehöriga skall ej kunna ta del av de uppgifter som finns om deltagarna i undersökningen. Enskilda människor i studien skall ej kunna identifieras av utomstående och uppgifter som lämnats skall vara omöjliga att komma åt. De insamlade uppgifterna om enskilda personer får enbart användas som forskningsändamål. De får ej heller användas eller utlånas till kommersiellt bruk eller andra icke vetenskapliga syften.

5.8.2 Reliabilitet, Validitet och Generaliserbarhet

På grund av tidbrist och brist på resurser har författarna valt att göra studien på tre högskolor och universitet i Sverige, och valt ut två terminer på var skola. Detta urval anses vara representativt för en större population. Studiens tvärvetenskapliga grund anses också av författarna väga upp det låga antalet då empirin gör studien både bredare och djupare.

Uppsatsens empiri bygger på en fokusgrupp om fem personer och 249 stycken enkäter. Empirin har hela tiden samlats in genom författarnas närvaro som lett till att följdfrågor och oklarheter givits och förklarats direkt vid genomförandet. Denna insamlingsteknik eliminerar

risken för missförstånd och ett stort antal bortfall. Användandet av två insamlingstekniker har lett till att uppsatsens reliabilitet och validitet per automatik förstärkts. Uppsatsen är tvärvetenskaplig vilket gör att den belyser syftet från flera håll. De kvantitativa insamlade enkäterna skall enligt Larsson m.fl. (2005) leda till ett beskrivbart statistiskt material till skillnad från det kvalitativa insamlade materialet som får en mer beskrivande och ett mer subjektivt perspektiv på det studerade fenomenet. Det sociala arbetet är tvärvetenskapligt vilket betyder att man kan studera ämnet utifrån flera perspektiv. Innehållet av både en kvalitativ och en kvantitativ del ger därför uppsatsen en stor fördel då reliabiliteten och validiteten ökar (Larsson m.fl., 2005). Viss kritik kan dock riktas mot valet av en större kvantitativ del då man måste räkna med ett visst bortfall. Bortfallet kan vara beroende av att respondenterna inte förstår frågorna och därför väljer att inte svara eller att de inte, som i kvalitativ forskning, har någon möjlighet att ställa följdfrågor till forskaren (Ejlertsson, 2005). Denna kritik kan författarna till denna uppsats dock inte ta till sig av då studien endast har fyra stycken bortfall och all empiri inhämtats på plats och vid varje tillfälle har författarna närvarat personligen.

Uppsatsens tvärvetenskapliga vinkel har lett till en hög reliabilitet och en hög validitet då syftet och frågeställningarna besvarats från två håll. Enkäten är välarbetad då den kvalitativa fokusgruppsintervjun medverkat till frågornas utformning. Detta genererar en god validitet. Intervjuns teman och enkätens frågor är ställda på det sättet att de kopplar an till studiens syfte och dess frågeställningar vilket leder till att författarna kan vara säkra på att studien mäter det som den har för avsikt att mäta. Reliabiliteten ökar genom att enkäten har många organiserade och välarbetade frågor och då studien är gjord på så många olika klasser på olika skolor har författarna sett att den fungerar och på så sätt kan härleda detta till att studien skulle få liknande resultat om den skulle göras om vid ett annat tillfälle. Enkäten testades i en pilotstudie innan den samlades in på de olika skolorna vilket också ökar studiens validitet. Uppsatsen anses ha en hög generaliserbarhet på grund av dens höga svarsantal och dess låga bortfall. Kritik skulle kunna föras mot att det finns en snäv geografisk spridning mot landets stora population, men då det är en studie gjord i västra Sverige anser författarna att det är en tillräcklig spridning och därmed en god generaliserbarhet.

Göran Ejlertsson (2005) skriver i sin bok *Enkäten i praktiken, en handbok i enkätmetodik* att det är av stor vikt att man tar hänsyn till att forskningen har en hög reliabilitet och validitetsnivå. En hög nivå av reliabilitet och validitet ger även en ökad förståelse för forskningen. Frågan om resultatet av en undersökning är vetenskapligt säker uppkommer

alltid och är viktig att svara på. Med validitet menas det att man mäter det man avser att mäta med sin undersökning och reliabilitet innebär att man skall kunna göra om samma undersökning och genom det kunna få samma eller liknande resultat. Den slumpmässiga skillnaden i de olika resultaten skall vara liten för att studien skall få en hög reliabilitet (Ejlertsson 2005). Dåligt ställda frågor i en enkät kan till exempel påverka reliabiliteten negativt då man på det sättet har svårt att få fram bra och liknande resultat om man skulle göra om studien. Även Steinar Kvale (1997) skriver om vikten med en hög reliabilitet och validitet på forskningsresultatet. Forskaren har ett ansvar för sitt undersökta material, och menar på att denne skall ha en kritisk syn på sin forskning för att undvika en snedvriden tolkning av den inhämtade empirin som analyseras. Vidare menar han att genom att ifrågasätta sitt material ökar validiteten och det ger en ökad sanningsnivå av resultatet i forskningen. Forskaren skall, när forskningen är klar, kunna argumentera och övertyga om att forskningen är säker. Det gäller för forskaren att ifrågasätta och teoretisera den kunskap som inhämtats. Det är inte bara en fråga om metod utan innebär att det krävs en teoretisk frågeställning för det som undersöks. Frågan om generaliserbarheten är också viktig att ta upp i forskningssammanhang. Kvale (1997) hävdar att generalisering beror på i vilken utsträckning man kan jämföra egenskaperna hos en större population och i vilken utsträckning man har vetenskapliga belägg för att analysera utifrån ett större perspektiv. I en studie med hög generaliserbarhet gäller det att kunna studera det lilla för att sedan kunna överföra detta på det stora, det vill säga ett mindre urval av en större population undersöks. Det kan dock som ett led i detta ifrågasättas i vilken utsträckning man kan generalisera då varje situation ur en humanistisk synvinkel är unik (Kvale, 1997).

6 Tidigare forskning

Under problemformuleringsfasen skapade författarna sig en överblick kring ämnet och vad för forskning som tidigare gjorts på området. Författarna fann att det inte fanns så mycket forskning kring det specifika ämnet som de var intresserade av att undersöka, men fann dock några böcker och rapporter som liknade ämnet denna studie behandlar. En bok och två rapporter har valts ut som tidigare forskning till denna uppsats vilka presenteras nedan.

6.1 Socialarbetare: bakgrund, utbildning och yrkesliv.

Syftet med denna studie är att i första hand förstå och beskriva socialarbetare. Vem blir socialarbetare?, Vilken social uppväxt har de haft?, Vilka motiv har de haft vid valet av

utbildning?, och Har studierna påverkat dem? I studien ”*Socialarbetare: bakgrund, utbildning och yrkesliv*” har Ordell Björkdahl (1990) gjort intervjuer på utbildade socialarbetare.

För att kunna svara på frågan om hur en persons uppväxtförhållanden påverkar val av utbildning och yrke tvingas man ta hänsyn till en mängd olika faktorer. Ofta fokuserar man på individens socialgruppsstillhörighet och kön, men andra tänkbara faktorer kan också vara begåvning, betyg i skolan, intressen etcetera. På ett samhällsligt plan kan man också fokusera på utbildningssystemets organisation för att få fram orsaker till olika studie- och yrkesval.

Ordell Björkdahl (1990) beskriver att socialarbetare ofta kommer från arbetarhem snarare än från akademikerhem. Förvånansvärt många flickor kommer även från jordbrukarhem. Det är mer vanligt att flickor blir lärare eller skaffar sig en annan utbildning inom omsorgssektorn. Flickors val av fritidsintressen speglar deras kommande yrkesval och blivande socialarbetare föredrar sociala, verbala och husliga aktiviteter framför teknik och kontor. De flickor som gått emot normen och utbildat sig till förvaltare eller ekonom var under barndomen mer intresserade av teknik och kontorsanknutna aktiviteter. De kvinnor som kom från arbetarhem använder ofta sin egen bakgrund och sina upplevelser som orsak till att de kom att söka till studier inom socialt arbete. Ingen av kvinnorna som kom från akademikerhem hävdar att händelser i barndomen påverkat dem i sitt studieval. Detta konstaterande ger liknande mönster hos män. Vidare kommer Ordell Björkdahl (1990) fram till att en stor mängd av bakgrundsfaktorer är utmärkande när det gäller valet av yrke till socialarbetare. Undersökningen påvisar inte att föräldrarna i arbetarfamiljer påverkat valet av utbildning, men att de i mångt och mycket gett sitt stöd till barnen om en högre utbildning. En orsak till att man valt att utbilda sig till socialarbetare är det sociala intresset och ett yrke där man vill arbeta med människor. Även ”inre faktorer” har påverkat valet av profession bland annat barndomsupplevelser, politisk medvetenhet eller behov till ett självständigt arbete. Barndomsupplevelserna tenderade att påverka människor i lägre socialgrupper än i de högre och en upplevelse som framkom var att de själva hade varit föremål för socialvårdande insatser. Vidare kommer Ordell Björkdahl (1990) fram till att arbetsmarknaden, den breda utbildningen och möjligheterna att kunna välja flera olika yrken spelade stor roll både för män och för kvinnor.

6.2 Effekter av erfarenheter av omsorgsgivande på kliniska insatser

Holtz Deal (1999) skriver i *”The effects of student caretaking history on clinical performance”* att det gjorts studier inom ämnet socialt arbete och att det då framkommit att studenter som studerar inom socialt arbetet har eller har haft höga värden av familjedysfunktioner och trauman. I studenternas familjer tenderade det att vara en hög grad av alkoholmissbruk och drogmissbruk, men siffran för drogmissbruk låg dock under siffran för alkoholmissbruk. Studier visar också att det i dessa familjer förekommer fysiska, psykiska och emotionella övergrep. Studierna som gjorts på dessa studenter pekar på att det kan finnas en korrelation mellan den dysfunktionella barndomen och valet av studier inom socialt arbete. Det visade sig att över en tredjedel av studenterna påverkades av sina familjeförhållanden vid val av utbildning. Holtz Deal (1999) menar att den psykodynamiska teorin och familjesystem visar att brister i föräldraförmågan, till exempel att inte kunna möta sitt barns behov, är nära sammankopplad med att dessa barn då väljer karriärer där de har en hjälpande roll.

Som ett led i detta visar Holtz Deal (1999) att det i en annan liknande studie visat sig att de studenter som i familjen haft en ansvarstagande roll som barn lett till att de sökt sig till studier inom socialt arbete. Ett pågående ansvarstagande under barndomen leder till att man även utvecklar det i sin profession. Ett, för högt för barnets ålder, ålagt ansvarstagande genererar ett överdrivet omsorgstagande i förhållande till vad realiteten kräver. Detta leder till att barnet växer upp för tidigt vilket får till följd en överdriven omsorgsidentitet. Detta fenomen kan dock vara positivt då mönstret att ta hand om andra på bekostnad av sig själv förlängs in i vuxen ålder genom att man väljer ett yrke med stort omsorgsansvar. I motsats till detta kan den framtida socialarbetaren i sitt arbete med sina klienter bli för engagerad och emotionell. Holtz Deal (1999) uppger att terapeuter i en situation som denna kan bli allför egocentriska och narcissistiska vilket gör att deras problem kommer i konflikt med klientens.

Holtz Deal (1999) får fram i sin studie att studenter som nämnda ovan är mer benägna än andra att utveckla ett, vad Winnicot² kallar, falskt själv. Detta innebär att man ignorerar sina egna behov och har vissa svårigheter att samspela med andra vilket kan leda till att de i sin framtida profession har svårt att hjälpa andra trots att det är det de arbetar med. Barn som växer upp i familjer utan denna problematik utvecklar istället ett sant själv vilket gör att de i omsorgsarbeten till exempel inte har några svårigheter med att möta sina klienters behov. Vuxna socialarbetare som utvecklat ett falskt själv på grund av problematik i barndomen har

---

² Donald Woods Winnicot var en engelsk psykoanalytiker som genom sin objektrelationsteori påvisade vikten av samspelet mellan föräldrar/annan vuxen och barn.

lättare för att bränna ut sig och använder omedvetet sitt narcissistiska drag för att uppfylla sina egna behov. Stort ansvar läggs i och med detta på universitetens lärare att i processen mot att bli balanserade socialarbetare skall stödja deras utveckling så att de i situationer kan agera professionellt och ansvarsfullt snarare än narcissistisk i mötet med klienter.

6.3 Hur påverkas socialarbetare av sina familjer med alkoholmissbruk?

Coombes och Anderson (2000) skriver i sin studie att tidigare smärtsamma erfarenheter kan influera valet att studera socialt arbete. Ett flertal studier visar att socialarbetarstudenter i högre omfattning än handels- och ekonomistudenter har alkoholrelaterade familjer bakom sig. Även traumatiska händelser, drogproblematik, fysiska- sexuella- och emotionella övergrepp och psykisk sjukdom tenderar att vara signifikant högre bland socialarbetarstudenter. I andra studier fann man också att de personer som kom från familjer med alkoholbesvär hade högre andelar av emotionella problem som exempelvis oro även om långt ifrån alla hade dessa problem. Faktorer som till exempel kön, var i syskonskaran man är född, temperament, personlighet och intelligens spelar in, men även sociala komponenter som till exempel självkänsla och personens copingstrategier är viktigt att ta hänsyn till när man skall studera vilka personer som söker sig till studier inom socialt arbete. Coombes och Anderson (2000) skriver att det kan uppstå problem i mötet med klienter genom att man då riskerar att identifiera klientens problem med sina egna vilket kan leda till utbrändhet. En sådan person blir lätt överdrivet engagerad i sin klient och därmed överarbetad då socialarbetaren har svårt att säga nej. Andra risker för dessa socialarbetare kan vara en ökad risk att få emotionella, fysiska och sociala problem. Coombes och Anderson (2000) hävdar dock att det finns positiva aspekter för en socialarbetare som har traumatiska händelser i bagaget då denne kan diskutera mer okomplicerat om problemen då en djupare förståelse för dem finns. För att detta skall komma till stånd krävs dock att dessa studenter måste vara medvetna om deras egen roll som socialarbetare och att deras bakgrund påverkar arbetet och klienternas behandling.

6.4 Sammanfattning

Tidigare forskning visar på att många av de som läser socialt arbete kommer från familjer där det förekommit missbruk och övergrepp. Fler studenter inom socialt arbete kommer från arbetarhem än vad det gör på andra utbildningar inom andra professioner. Forskningen säger också att barndomsupplevelserna tenderar att påverka människor i de lägre socialgrupperna. Brister i föräldraförmågan där omsorgspersonen ej kunnat möta sitt barns behov sammankopplas med att dessa barn väljer karriär där de har en hjälpande roll. Dessa

människor tenderar i sin framtida profession att överengagera sig i sina klienter vilket kan leda till utbrändhet.

7 Teorier

Nedan presenteras den psykodynamiska och den humanistiska teorin. Dessa teorier beskriver hur människan formas som person och blir till den individ den är utifrån två olika vinklar och synsätt. Teorierna används senare i uppsatsen vid analys av studiens resultat.

7.1 Psykodynamisk teori

Ett psykodynamiskt tänkande kännetecknas av individers samspel med omgivningen och teorin lägger sin tyngd i hur människors medvetande styr deras beteende (Payne, 2002). Sigmund Freud, som är psykoanalysens fader, och hans efterföljare anser att orsaken till individuella problem härstammar från ett barns första levnadsår och familjen är det verktyg som barnet har till förfogande att skaffa sig sina grundläggande behov. Psykoanalytikerna hävdar att för att barnet skall kunna utveckla sina funktioner på ett bra sätt behöver denne under barndomen skapa och få kontakter med vuxna människor runtomkring. Utan dessa vuxna kontakter har barnet svårt att utveckla ett självständigt jag och dess viktiga funktioner som till exempel impulskontroll, förmåga att känna och ge kärlek och inlevelse, förmåga att känna känslor som aggressivitet och sexualitet, kunna skaffa sig ett försvar mot ångest, få vilja och uthållighet, nå en god frustrationstolerans och ett gott självförtroende samt en stark identitet. Dessa utvecklade jagfunktioner är en förutsättning för att i framtiden kunna skapa sig djupa mänskliga relationer och för att härbärgera det komplexa samhället barnet skall växa upp i. Enligt det psykodynamiska perspektivet kräver barn och ungdomar stöd och kärlek, men också krav, regler och vägledning under sin uppväxt för att utveckla ett stark självförtroende och förmågan att kunna säga nej (Lennér Axelson och Thylefors, 1999).

Enligt Eva Ekselius (1977) formas människan genom den psykodynamiska teorin i samspelet med andra och personligheten blir till i relation till andra. En uppväxt som är harmonisk ger människan ett självständigt jag och en stabil personlighet (Eva Ekselius, 1977).

7.2 Humanistisk psykologi

Den humanistiska teorin använder, till skillnad från den psykodynamiska, ett bredare perspektiv och ser människan som en helhet. Teorin förstår mänskliga problem genom isolering, maktlöshet, meningen med livet, ansvar och skuld. Man intresserar sig inte för det avvikande i första hand utan man betonar det unikt mänskliga och möjligheterna till

människans utveckling och förändring. Eventuella inre och yttre hinder i människans liv kan i viss mån övervinnas genom ökad medvetenhet och förändringar och handlingar. Genom människans individuella ansvarstagande för sitt eget liv ges en viss form av frihet, dock kan ansvaret medföra ångest som människan ofta flyr ifrån. Människan kan i detta skede, enligt humanismen, gå in i en passiv roll istället för en medveten och därmed begränsas de möjligheter till förändring som krävs för att en människa skall kunna hantera sitt liv (Lennéer Axelson och Thylefors, 1999).

7.3 Tankeram

Syftet med denna studie var dels att undersöka vilken inverkan socioekonomisk och psykosocial bakgrund har på studenter inom socialt arbete vid val av utbildning, och dels att undersöka studenters uppfattningar om denna inverkan. Med detta syfte åtanke i har psykodynamisk och humanistisk psykologi valts. Vi bedömer att dessa teorier är användbara för att kunna analysera hur studiens informanter eventuellt har påverkats av sin bakgrund och i så fall på vilket sätt detta påverkat deras val av studier i socialt arbete. För att förstå om informanterna har upplevt några trauman och i så fall i vilken utsträckning. Vidare bedöms teorierna användbara för att förstå hur utsattheten påverkat dem och hur de hanterat sina trauman och kunnat gå vidare.

8 Resultat

Nedan presenteras uppsatsens resultat i två olika avsnitt. Första avsnittet presenterar resultaten som framkommit under studiens fokusgrupp och i andra avsnittet presenteras resultaten från enkätundersökningen. Resultaten från uppsatsens kvantitativa metod presenteras både i form av siffror, text och diagram.

8.1 Fokusgruppens resultat

Fokusgruppen bestod av fem stycken studenter vilka fick olika teman av oss att diskutera sinsemellan. Först fick de reflektera över begreppet psykosocial bakgrund. Vidare ställde vi frågan varför man väljer att studera socialt arbete vilken ledde till följdfrågan om hur den egna psykosociala bakgrunden påverkar ens arbete som socionom. Nästa tema som togs upp var om det är positivt eller negativt för en socialarbetare att ha med sig ett tungt bagage i arbetet med klienter. Sista temat eller frågan som diskuterades var varför man söker sig till socionomutbildningen och om den tanken ändrats under utbildningens gång. Resultatet blev som följer:

Enligt fokusgruppens medlemmar finns det en allmän uppfattning om att socionomer har problem och att de vill bearbeta dessa under utbildningen. Dessa problem kan till exempel vara egna missbruksproblem som leder till att man vill hjälpa andra i samma situation och som därmed skulle vara en utav anledningarna till varför man söker sig till studier inom socialt arbete. Andra orsaker kan, enligt fokusgruppen, vara politiskt intresse, att det finns orättvisor som man vill påverka, eller att man har ett intresse av att möta utsatta människor och/eller egen personlig utveckling. En diskussion förs om huruvida det alltid finns en bakgrund till varför olika människor väljer att studera socialt arbete, till exempel diskuteras det att många studenter har egna problem i bagaget, men långt ifrån alla. Vidare diskuteras det hur vanligt det är att man gör precis tvärtom vad den allmänna uppfattningen säger till exempel att en person med nästintill ”perfekt” uppväxt kan söka sig till socialt arbete och en person som levt ett väldigt utsatt liv kan istället söka sig till exempelvis Handels för att komma ifrån sina problem och trauman från sin barndom.

I frågan kring psykosocial bakgrund enas gruppen om att begreppet innefattar både uppväxtförhållanden och socioekonomisk bakgrund till exempel var man har bott och var man gått i skolan. Dessa förhållanden anses vara viktiga komponenter för hur man blir som vuxen. Familjen och dess stabilitet är viktig för ett barn då man till exempel kan växa upp under relativt fattiga omständigheter, men samtidigt befinna sig i en trygg uppväxtmiljö. Å andra sidan anser man att den socioekonomiska situationen påverkar vilka chanser föräldrarna har att ge barnet eller barnen en stabil uppväxt. Att en familj besitter en god ekonomi betyder å andra sidan inte alltid att barndomen är trygg och harmonisk då dessa föräldrar kanske arbetar mycket och därmed inte har tid för sina barn. Inom dessa familjer kan det också ställas höga krav på barnen vilket det inte alltid behöver göras i mindre bärgade familjer. Den psykosociala bakgrunden kopplas lätt samman med det socioekonomiska begreppet i sammanhang som till exempel denna fokusgrupp, men vid första tanken på vad psykosocial bakgrund är anses det vara ett negativt begrepp och har då inte så mycket fokus på ekonomiska aspekter.

Fokusgruppen ansåg som enande grupp att det både finns negativa och positiva sidor med att ha en egen traumatisk bakgrund. Till exempel har bakgrunden betydelse för hur man blir som socialarbetare. Har man växt upp i en tolerant och öppen familj är det också sådan man blir i mötet med andra människor. Som socialarbetare kommer man alltid att ställas inför obekväma situationer och arbetet kommer alltid att vara beroende av hur man löser dessa.

”Jag arbetar med den jag är”

”Är man uppväxt i en rosa bubbla kan det vara svårare att möta vissa klienter och lösa olika situationer, om man har något problem i bakgrunden kan det ju vara så att man lättare förstår de problem man ställs inför”.

Som människa överlag, inte bara som socialarbetare, generaliserar man ofta utifrån sig själv vilket kan vara bra i vissa möten med klienter. Alla socialarbetare har idag inte alltid så stor förståelse inför vissa problem vilket ibland är problematiskt. Ibland kan det då vara bra om man har egna erfarenheter av problemen. Dock hävdar man att man inte alltid behöver ha varit utsatt själv för att ha förståelse för de människor som man möter. Det finns en förutfattad mening om att alla socionomer är stöpta i en och samma form, vilket det framkommit här att så inte är fallet. Alla är vi olika och vill arbeta inom olika områden. Den psykosociala bakgrunden har säkerligen stor inverkan på vilket område man i framtiden kommer arbeta inom. Dock måste man som socialarbetare alltid vara medveten om sina egna problem och val. Att inte blanda in sina egna värderingar och fördomar så mycket är också viktigt. En negativ aspekt med den psykosociala bakgrunden kan till exempel vara att man blir för överengagerad. Har man aldrig fått någon uppskattning i barndomen kanske man letar efter det för mycket i sin profession. Dock kan intresset för att hjälpa andra som har psykosociala problem ha vuxit fram ur sina egna psykosociala problem vilket då skulle leda till att bakgrunden har en positiv inverkan på det framtida yrket inom socialt arbete.

8.2 Enkäternas resultat

Sammanlagt delades 253 stycken enkäter ut på tre stycken högskolor och universitet. Vid insamlandet av enkäterna fick vi resultatet 249 stycken då tre stycken inte kom in och en togs bort på grund av den var ofullständigt ifylld. Uppsatsen har därmed ett externt bortfall på tre stycken enkäter och ett internt bortfall om en enkät.

Av 249 stycken enkäter var 18,2 % män och 81,8 % var kvinnor. 63,5 % var mellan 19 och 24 år, 17,7 % var mellan 25 och 30 år, 9,2 % var mellan 31 och 36 år, 8 % var mellan 37 och 42 år, 1,2 % var mellan 43 och 50 år och 0,4 % var 51 år eller äldre. 21,7 % hade annan etnisk bakgrund än svensk.

8,8 % har vuxit upp eller är barn till ensamstående föräldrar, 16,7 % är barn till skilda föräldrar med ny partner, 1,2 % är uppvuxen i familjehem, 73,3 % är barn till gifta eller sammanboende föräldrar. Ingen av respondenterna har vuxit upp på institution, släktingar eller hos annan vuxen.

”Jag arbetar med den jag är”

76,5 % av informanterna har vuxit upp i radhus eller villa. 17,1 % har vuxit upp i hyreslägenhet. 4 % i bostadsrätt och 2,4 % har vuxit upp på annat sätt.

8.2.1 Föräldrarnas sysselsättning

Sysselsättningen hos respondenternas respektive föräldrar ser ut som följer i diagram 1.

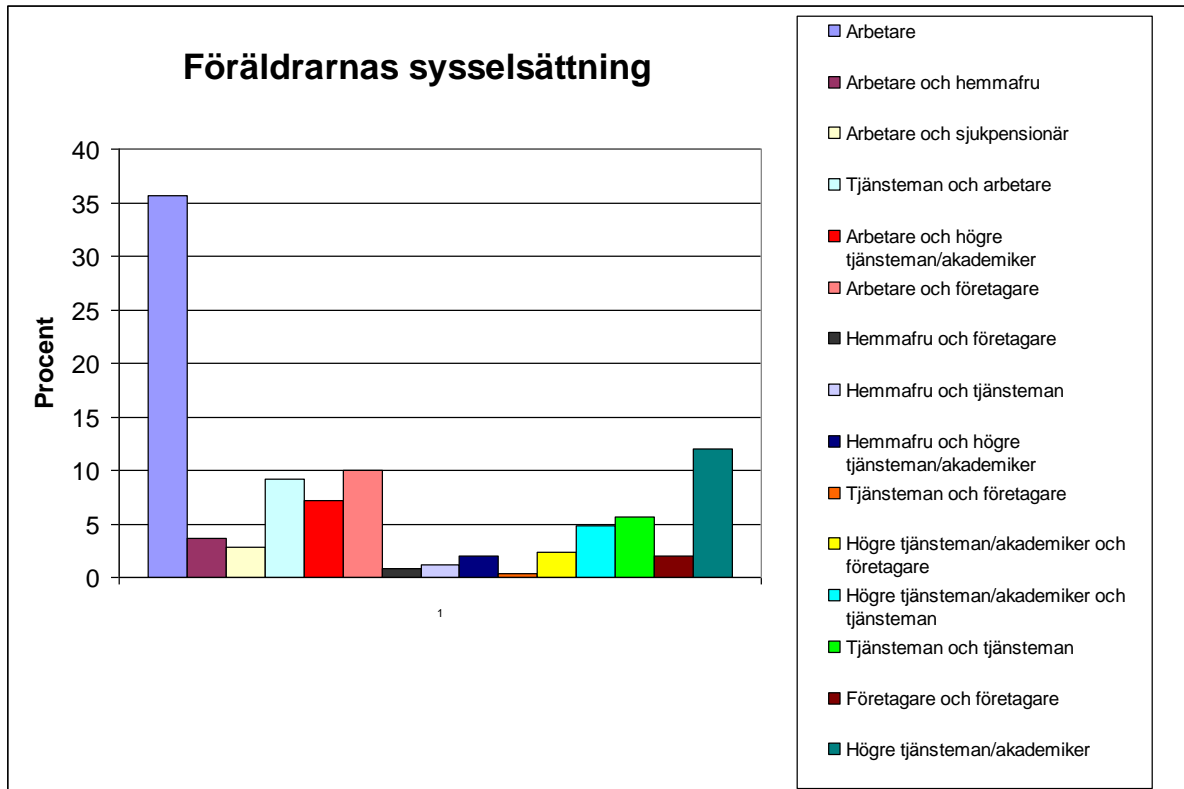
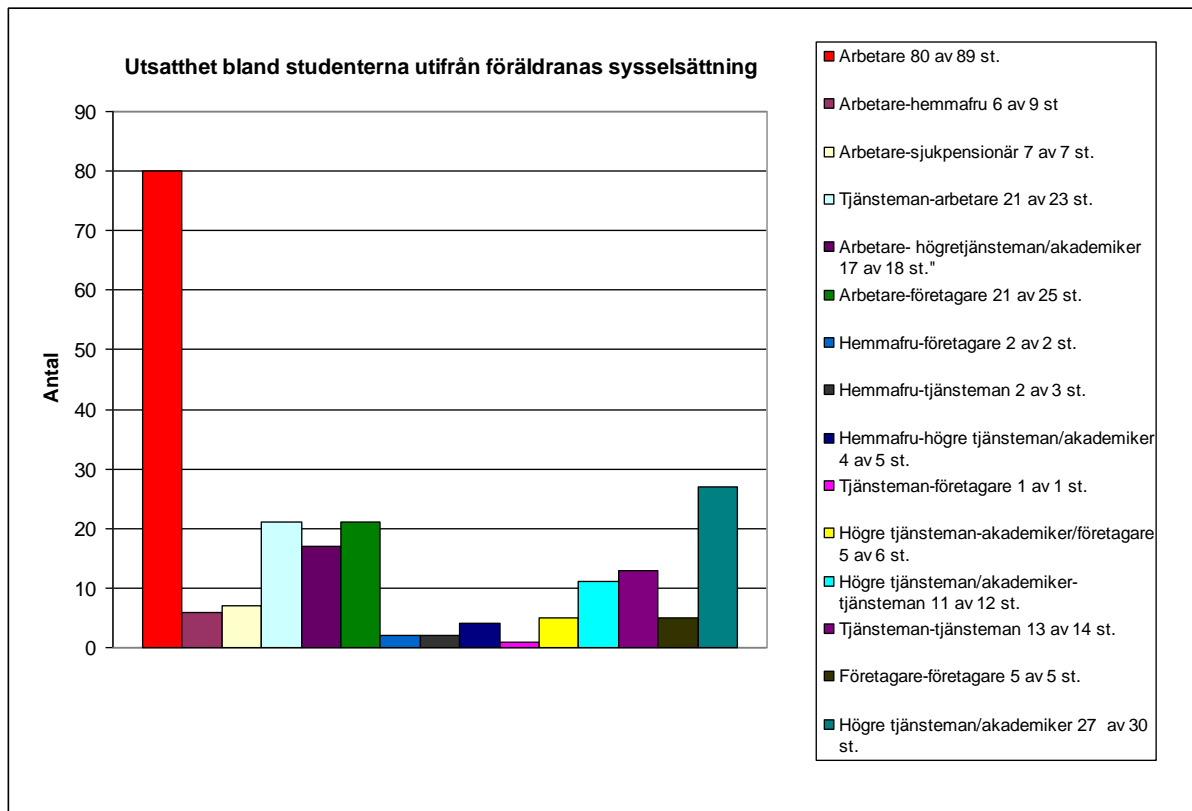

Diagram 1 Föräldrarnas sysselsättning

Vi ser att den största gruppen består av arbetare med 35,7 %, sysselsättningen högre tjänstemän/akademiker ligger på 12 % och den lägsta procenten har tjänsteman/företagare där 0,4 % av studenternas föräldrar hade den sysselsättningen.

8.2.2 Studenternas utsatthet utifrån föräldrarnas sysselsättning

I diagram 2, nedan, syns hur många av respondenterna som har blivit utsatta av någon form av trauma i barndomen utifrån föräldrarnas sysselsättningsgrad. Notera att siffrorna här redovisar i antal och inte procent. Detta är för att visa en så rättvis bild som möjligt då grupperna inte innehåller ett lika stort antal studenter.

Diagram 2 Utsatthet bland studenterna utifrån föräldrarnas sysselsättning

Detta diagram visar att det råder stor utsatthet bland alla studenter oavsett vilken kategori de tillhör. Ingen kategori sticker ut när det gäller utsattheten utan alla har en hög procent av utsatthet. Diagrammet ses lite missvisande på grund av att studenterna i de olika grupperna är så ojämna till antalet. Därav ligger siffrorna som en förteckning i förklaringsrutan.

57 % av respondenterna hävdar att de haft en mycket trygg barndom, 32,6 % har haft en trygg barndom, 8 % har haft en otrygg barndom och 2,4 % har haft en mycket otrygg barndom.

8.2.3 Studenternas psykosociala påverkan

I diagram 3, nedan, redovisas hur många av respondenterna som blivit utsatta för de olika traumana. Här redovisas de utan koppling till sysselsättningsklass.

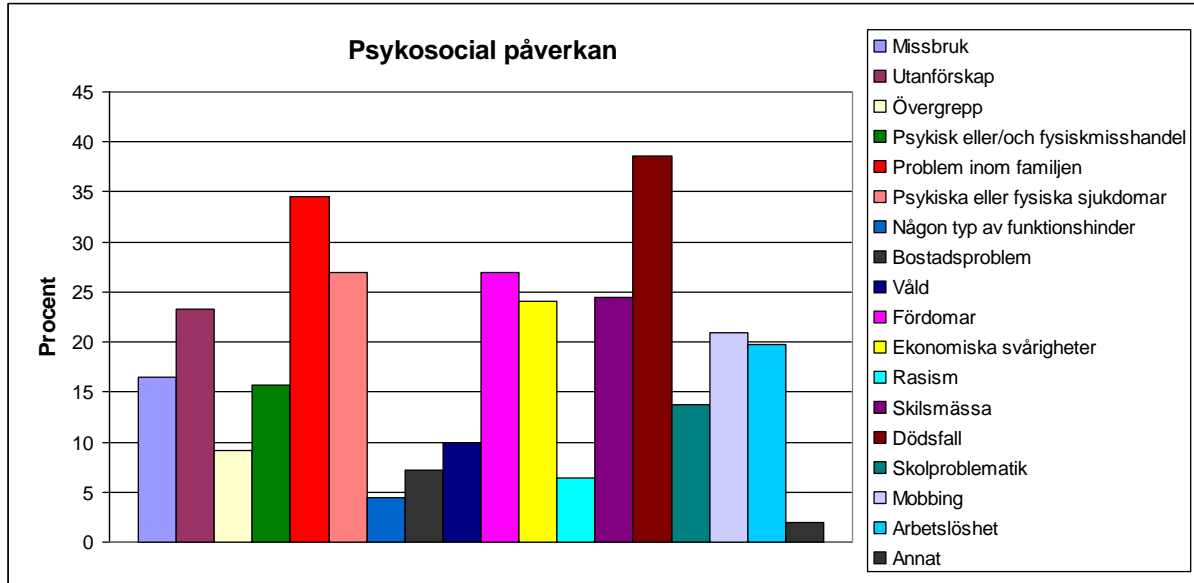

Diagram 3 Psykosocial påverkan utan koppling till föräldrarnas sysselsättning

Diagram 3 visar inte om respondenterna blivit påverkade av själva utsattheten, detta ser man istället tydligt i diagram 4, nedan.

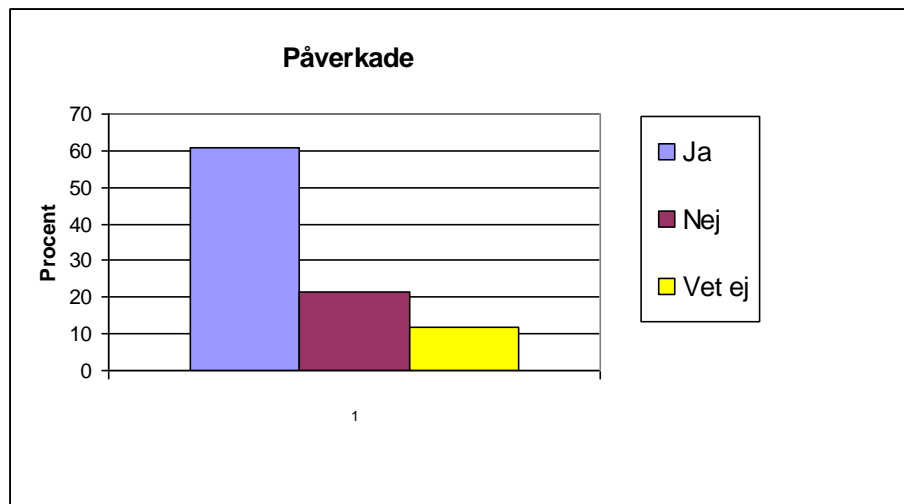

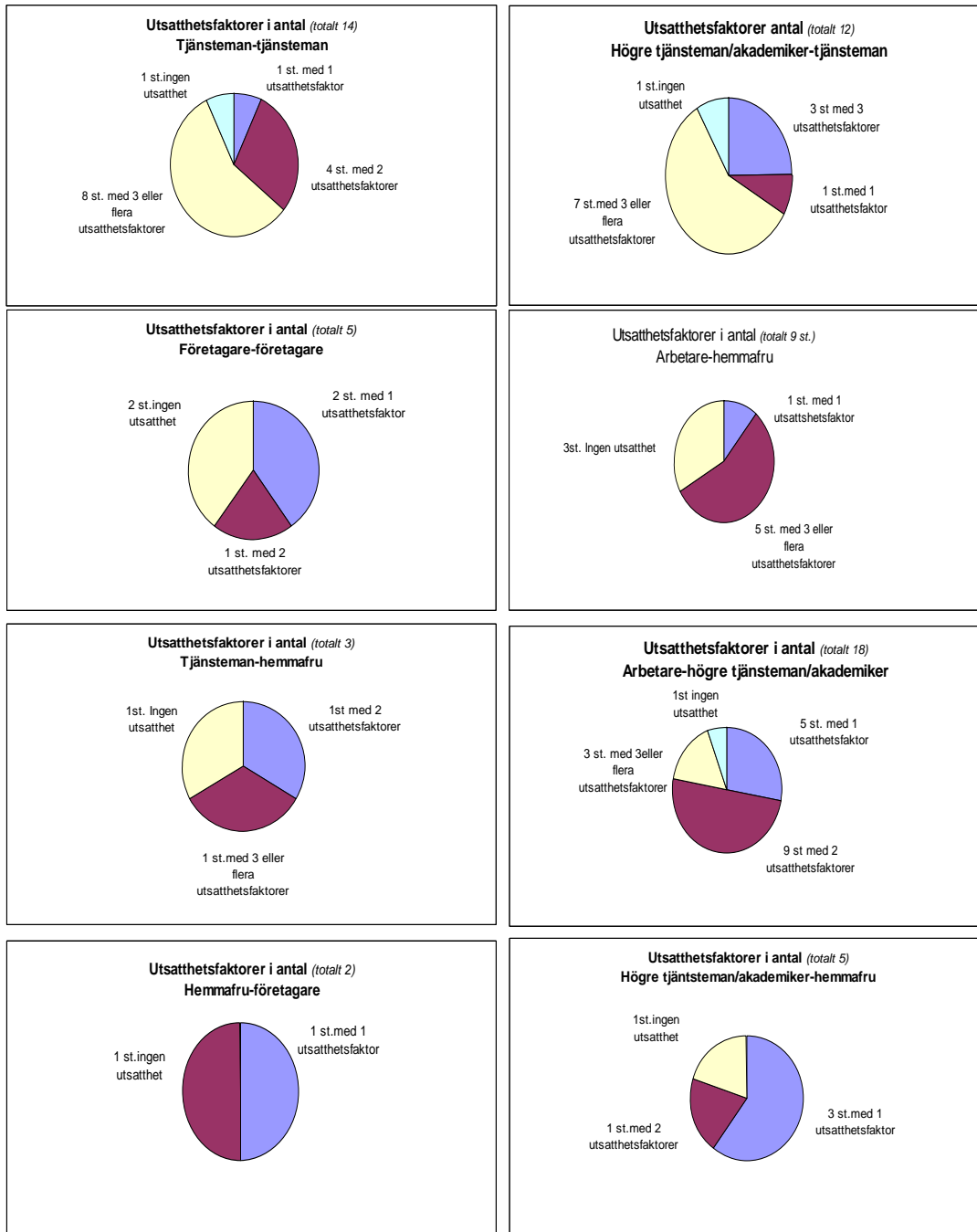
Diagram 4 Påverkan av trauman; positivt eller negativt

Notera dock att 24,9 % av dessa påverkade studenterna hävdar att utsattheten har varit positiv för dem. Som exempel nämner dessa studenter att de blivit starkare som person, att de kan se problem i ett större perspektiv och de inte är så konflikträdda, att vissa trauman format dem

till den de är, att det bildats en större medvetenhet och förståelse av olika problem och att viljan att hjälpa andra människor i samma situation vuxit sig starkare och så vidare.

8.2.4 Studenternas utsatthetsfaktorer kopplat till föräldrarnas sysselsättning

I cirkeldiagrammen nedan ser vi en uppdelning på utsattheten hos studenterna. Här kopplas studenternas utsatthet samman med föräldrarnas sysselsättning och om de varit utsatta för inget, ett, två eller flera trauman. Traumana är dock inte definierade här då de inte går att mäta.

”Jag arbetar med den jag är”

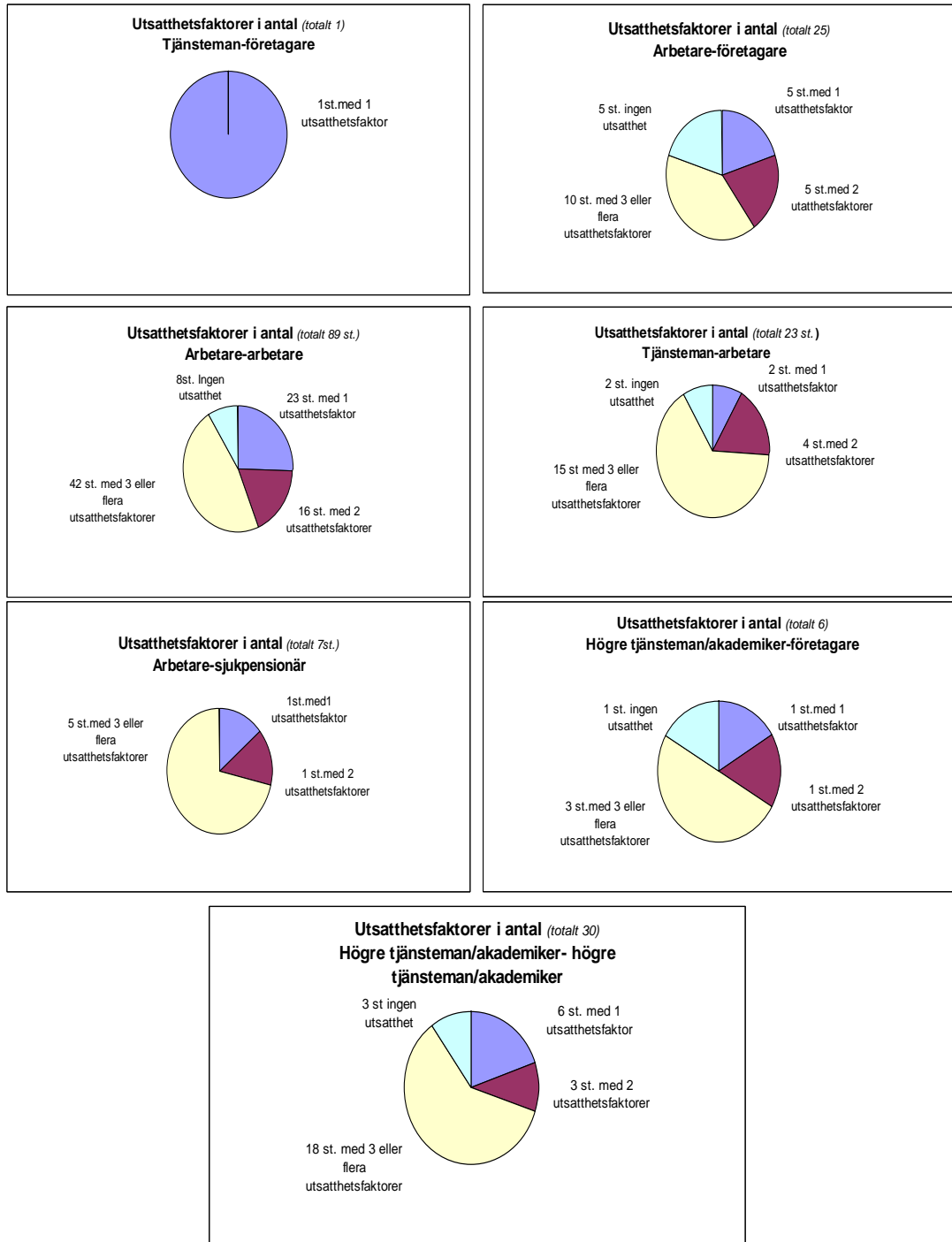

Diagram 5 Cirkeldiagram, 15 stycken på utsatthetsfaktorer kopplat till föräldrarnas sysselsättning

29,3 % av studenterna har genomgått någon form av behandling, terapi eller medicinering för att bearbeta eventuella negativa händelser, trauman eller psykisk ohälsa. 50 % av dessa tillhör kategorin högre tjänstemän. 70,7 % har inte genomgått någon behandling eller liknande. 17,7 % av de svarande studenterna anser sig ha varit eller är i behov till behandling eller liknande. 4 % har uppgett att de inte vet om de behöver behandling eller inte.

8.2.5 Motiv till val av studier inom socialt arbete

I diagram 6, nedan, redovisas respondenternas svar kring frågan vilken anledning de har till sina studier inom socialt arbete.

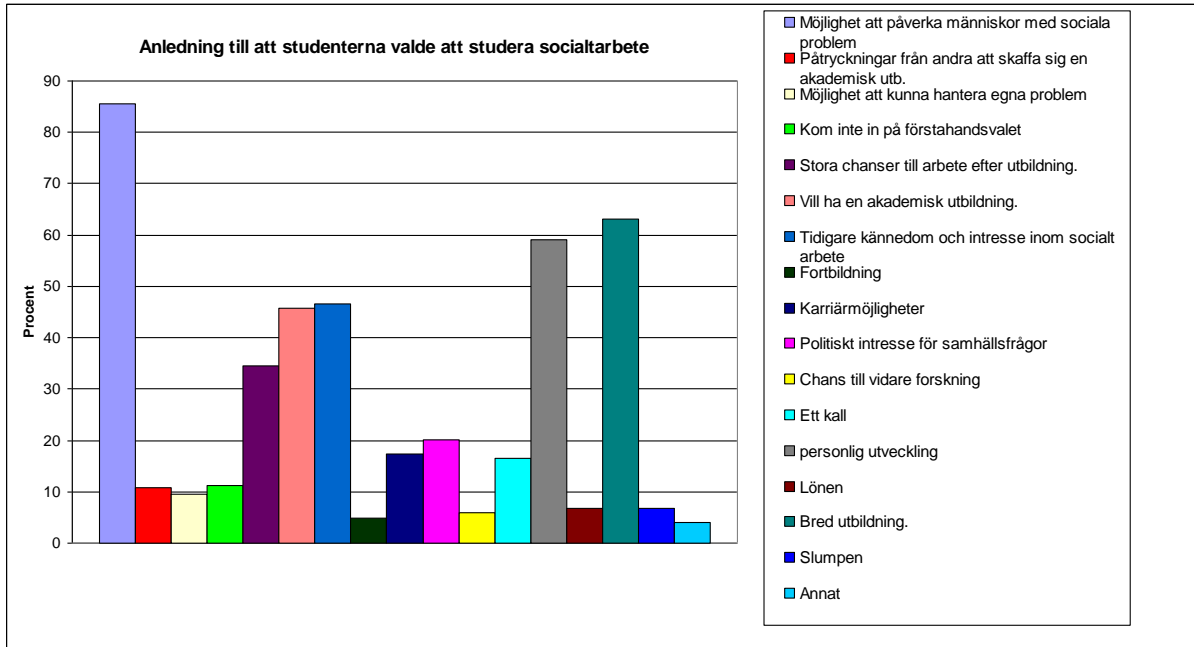

Diagram 6 Motivet till studier inom socialt arbete

I diagram 7, nedan redovisas hur många av studenterna som valt att studera socialt arbete på grund av personlig utveckling.

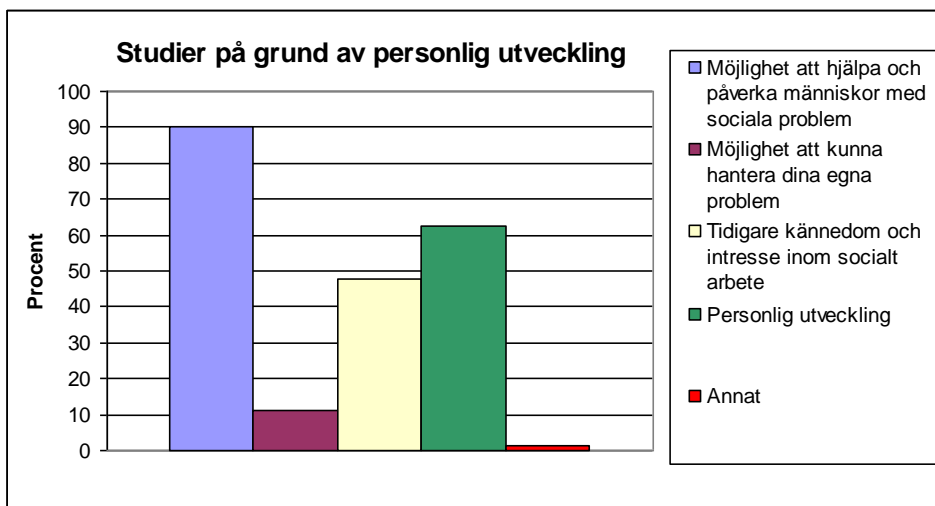

Diagram 7 Studier på grund av personlig utveckling

I diagrammet på föregående sida ses att 90 % valt att studera socialt arbete på grund av möjligheten att hjälpa människor med sociala problem. Över 60 % av studenterna studerar ämnet på grund av sin egen personliga utveckling och över 10 % har valt socialt arbete för att kunna få möjligheten att kunna hantera sina egna problem.

9 Analys

9.1 En mångfald av motiv till val av utbildning

I resultatet av fokusgruppen framkom det att det allmänt råder en mening om att studenter som studerar socialt arbete har med sig ett tungt bagage och trauman från barndomen som dessa studenter i och med sin utbildning vill bearbeta. Som exempel uppger fokusgruppen egna missbruk eller problem av detta slag i sin närhet vilket leder till att man vill hjälpa andra i samma situation och att detta skulle vara ett starkt motiv till varför man söker sig till studier inom socialt arbete. Andra motiv till studierna kan enligt fokusgruppen även vara politiskt intresse, att det finns orättvisor man vill vara med och påverka eller att man har ett intresse av utsatta människor. Fokusgruppen nämner också att den egna personliga utvecklingen skall ses som ett motiv till studier inom ämnet. Fokusgruppen hävdar i sin diskussion att människor förmodligen inte väljer att studera socialt arbete på grund av en ren slump utan snarare är det så att den allmänt vedertagna satsen stämmer om att det alltid finns en orsak till varför vissa människor söker sig till denna utbildning. Dock menar de att det är långt ifrån alla som har dessa motiv till studierna och drar istället en parallell till att en del människor med problematisk bakgrund istället väljer att söka sig till studier som går helt emot sina tidigare upplevelser för att komma ifrån sina problem och trauman. Resultatet av enkäterna visar på liknande resultat som fokusgruppen då studenterna här har uppgett att motivet till att studera socialt arbete i största grad skulle vara att kunna påverka människor med sociala problem. Andra utmärkande motiv hos enkätrespondenterna är att de inom socialt arbete får en bred utbildning samtidigt som programmet ger dem personlig utveckling. Dock ser vi låga siffror i motivet att kunna hantera egna problem vilket strider mot fokusgruppens diskussion kring detta antagande och den diskurs som råder i samhället. Susanne Björkdahl Ordells (1990) studie kan utan tvekan kopplas till uppsatsens resultat ovan då hon bekräftar att en persons uppväxtförhållanden kan påverka valet av yrke, men att man genom valet tvingas ta hänsyn till många olika faktorer. Dessa faktorer är enligt Björkdahl Ordell till exempel socialgruppstillhörighet, intressen, begåvning och att man själv kanske varit föremål för socialvårdande insatser vilket i sin tur skulle tjäna som motiv till varför man väljer en

utbildning inom socialt arbete och där man ofta behöver hjälpa andra människor med liknande problem. Hon skriver också att motiv till socialt arbete kan vara att man vill arbeta med människor och att man har en politisk medvetenhet för samhällsfrågor vilket även visat sig vara motiv hos denna studies respondenter. Resultatet ovan bekräftas vidare genom att Björkdahl Ordell starkt hävdar att händelser i barndomen påverkar motivet till att studera socialt arbete och att denna korrelation inte skiljer sig åt mellan könen. En bred utbildning och möjligheten att välja fler yrken bekräftas också i Björkdahl Ordells studie. Kathleen Holtz Deals (1999) studie bekräftar också att ovanstående resultat stämmer då det framkommer att studenter som studerar inom socialt arbete har haft tidigare problem inom familjen och att dessa till viss del skulle vara betydande då de valt utbildning. Tidigare smärtsamma erfarenheter framkommer också som influenser till valet av utbildning i Kara Coombes och Ruth Andersons (2000) rapport.

9.2 Olika definitioner av socioekonomisk och psykosocial bakgrund

I resultatet angående definitionen av psykosocial bakgrund och socioekonomisk bakgrund framkommer det hos studenterna i fokusgruppen att det inte görs en skillnad mellan dessa begrepp utan snarare är det så att den socioekonomiska bakgrunden ingår i den psykosociala. De menar att dessa begrepp inbegriper var och hur man bott och var man gått i skolan och att detta är viktiga komponenter för hur utvecklingen hos personen ser ut. Vid första tanken på vad en psykosocial bakgrund är anser fokusgruppen att det finns en negativ benämning i begreppet och de lägger då inte så mycket fokus på ekonomiska aspekter. Ett trauma i barndomen kan enligt fokusgruppsstudenterna vara en ostabil uppväxtmiljö, dock hävdar de att detta inte behöver likställas med fattigdom då även familjer med god inkomst kan generera ostabila uppväxtförhållanden. Enligt fokusgruppen innebär, till en början, både begreppet trauma och psykosocial bakgrund något negativt och enligt författarnas tolkning av fokusgruppens diskussion är trauman de händelser som ligger till grund för den psykosociala bakgrunden. Enligt studiens enkätundersökning framgår tydligt att trauman, som av författarna anses ligga som grund för den psykosociala bakgrunden, är många oavsett vilken kategori studenternas föräldrar tillhör. Ingen skillnad visar på att det skulle vara högre eller fler former av trauman i de lägre samhällskategorierna och därav dras slutsatsen att man inte kan säga att det skulle vara en skillnad i att ju lägre klass du vuxit upp i desto fler trauman. Den socioekonomiska bakgrunden skulle med detta resultat i beaktande inte korrelera med den psykosociala bakgrunden då den inte kan ses som orsak till att man haft det svårt. Snarare ser man en viss skillnad i om man räknar ut procenten på alla högutbildade familjer och

jämför dessa med de lågutbildade. I de familjerna med hög utbildning, det vill säga, hög socioekonomisk standard har 90,3 % av studenterna uppgett att de har trauman i bagaget medans denna siffra i de lägre socioekonomiska familjerna ligger på 89,9 %. Ingen markant skillnad, men dock ser författarna att det inte bara är studenter i de lägre samhällsklasserna som har eller har haft problem vilket den allmänt vedertagna satsen säger. Enkätens resultat i denna fråga strider då mot fokusgruppens och samhällets tankar kring detta. Även tidigare forskning säger, tvärtemot vad enkätens resultat visat, att upplevelser i barndomen tenderar att påverka människor i lägre socialgrupper mer än i de högre (Björkdahl Ordell, 1990). Enligt vår tolkning av Björkdahl Ordells studie hävdar hon att studenter från högre samhällsklasser inte på samma sätt skulle vara lika påverkbara av barndomsupplevelser som barn från arbetarfamiljer och därför skulle det vara en orsak till att de inte söker sig till studier inom socialt arbete. Detta belägg styrks alltså inte i vår studie. Uppsatsen visar dock att det är fler studenter från arbetarhem, men att det faktiskt är lika många studenter inom varje klass som har haft eller har problem i sin psykosociala bakgrund. Vi kan därför inte säga att Björkdahl Ordell har rätt då väldigt många även inom akademikerfamiljer varit med om många trauman och blivit påverkade av dessa. Enligt psykoanalysen skulle även detta vara helt förkastligt då teoretiker inom det psykodynamiska perspektivet hävdar att alla människor är beroende och påverkade av sina uppväxtförhållanden (Lennéer Axelson och Thylefors, 1999). Så oavsett vem som söker sig till studier inom socialt arbete skulle det enligt psykoanalysen vara lika många studenter som är påverkade av sina trauman i de lägre samhällsklasserna som i de högre vilket uppsatsens resultat också styrker. Enligt den psykodynamiska teorin menar man att traumatiska upplevelser i barndomen har en negativ påverkan på individen och dennes Jag-funktioner. Den psykodynamiska teorin beskrivs i Eva Ekselius (1977) bok, som att en uppväxt som är harmonisk ger människan ett självständigt jag och en stabil personlighet.

9.3 Traumans positiva och negativa effekter

Respondenterna i fokusgruppen hävdar att det finns både negativa och positiva sidor med att ha en traumatisk uppväxt i förhållande till att man valt att studera socialt arbete. Varav dessa resultat kan bekräftas av den psykodynamiska aspekten nämnd ovan. Fokusgruppen hävdar även att en negativ del av en för trasslig bakgrund kan vara att man som socialarbetare blir för känslomässigt involverad och överengagerad i klienterna vilket drar oss tillbaka till inledningen och Dara Bergel Bourassas (2009:225) diskussion kring compassion fatigue. Coombes och Anderson (2000) skriver likvärdigt att det i mötet med klienter kan uppstå problem då det finns en identifikation med klientens problem, vilket då leder till utbrändhet.

Resultatet av fokusgruppen visar att den psykosociala bakgrunden har viss inverkan på var och inom vilket område man som socionom kommer att arbeta. Positiva argument kring denna fråga kan enligt fokusgruppen vara att intresset av att hjälpa andra som har psykosociala problem kan ha vuxit fram ur ens egna problem. De psykosociala problemen anses då av fokusgruppen vara en positiv aspekt. Dock finns det enligt samma respondenter även många negativa aspekter som vuxit fram ur den psykosociala bakgrunden, men även ur de trauman man tidigare upplevt. Till exempel talas det om hur brist på uppskattning i barndomen leder till att man letar efter det i sin framtida profession vilket gör att man i grund och botten inte är där för sin klients skull utan för sin egen. Ur resultaten från enkätstudien ses också vissa positiva aspekter av den psykosociala bakgrunden och motivet till att studera socialt arbete. Flera studenter har uppgett att positiv påverkan som till exempel viljan att hjälpa andra människor i samma situation, medvetenhet och förståelse av olika problem och en personlig utveckling lett till att de valt studier inom socialt arbete. Detta tyder på att både den psykosociala bakgrunden och trauman från den kan vara av stor betydelse vid valet av studier.

9.4 Den psykosociala bakgrunden spelar roll vid val av studier

Att så många av studenterna uppgett att de har varit utsatta för ett eller flera trauman kan betyda att dessa trauman motiverat dem till studier inom socialt arbete, men det behöver inte göra det. 60 % av studenterna hävdar även att de blivit påverkade av sina trauman och sin bakgrund vilket åter kan kopplas till att det är därför som alla dessa studenter befinner sig inom samma studieområde. Den positiva och den negativa vinklingen av påverkan ses också hos respondenterna från enkätstudien vilket bekräftar det fokusgruppen kommit fram till att det finns både starka negativa och positiva aspekter av bakgrunden. Enligt den psykodynamiska teorin är det människans medvetenhet som styr deras beteende. En persons problem härstammar från barndomen vilket skulle kunna betyda att utan påverkan av en människas tidigaste åldrar så gör man inte medvetna val som vuxen (Payne, 2002). Ett steg längre i denna tankekedja skulle kunna dra oss till slutsatser som att barndomen och dess händelser gör människan medveten om vilka val man gör och varför. Därav studier inom socialt arbete. Till skillnad från den psykodynamiska teorins argument ovan att människans val grundas och härstammar från barndomens händelser säger den humanistiska teorin att människan skall ses ur ett bredare perspektiv och i en helhet. Den humanistiska teorin intresserar sig inte i första hand av det som avviker utan betonar snarare det unika hos människan och dess möjligheter till att kunna utveckla och förändra en situation och en

handling (Lennéer och Axelson, 1999). Denna aspekt kan då analyseras genom att trots traumatiska händelser i den psykosociala bakgrunden kan människan förändras och behöver inte styras utav dessa i sin framtid. Detta skulle då betyda att fokusgruppens argument kring att man alltid har med sig ett bagage inte behöver inverka på ens val av studier. De respondenter som hävdar att de är påverkade av sina trauman kan ha rätt, men det behöver enligt den humanistiska teorin inte vara den enda anledningen till varför man söker sig till studier inom socialt arbete som den psykodynamiska teorin hävdar. Kathleen Holtz Deal (1999) hävdar likt den psykodynamiska teorin att brister i föräldraförmågan kan kopplas samman med att man skulle välja karriärer där man har en hjälpande roll vilket också styrker ovan nämnda resultat.

9.5 Den socioekonomiska bakgrunden spelar föga roll vid val av studier

Förhållandet mellan studier inom socialt arbete och studenternas socioekonomiska bakgrund är enligt respondenterna i fokusgruppen inget man tar fasta på då de hävdar att föräldrarnas eventuellt dåliga ekonomi inte alltid behöver betyda att uppväxten inte är eller kan vara trygg och harmonisk. För att ett barns upplevelser skall vara positiva krävs inte pengar och ett fint hus utan det är snarare så att föräldrarnas förmåga är avgörande för hur ett barn tacklar vissa problem. Den socioekonomiska bakgrunden likställs också med den psykosociala varav författarna kopplar detta till att den ekonomiska bakgrunden inte är så avgörande i ett eventuellt val av studier inom socialt arbete. Vid analysen av enkätens resultat kan författarna heller inte se att det skulle vara en skillnad i studenternas grad av utsatthet om man avser att studera den socioekonomiska bakgrunden. Inga samband mellan socioekonomisk bakgrund och val av studier inom socialt arbete kan urskiljas då studenterna i alla samhällsklasser uppgett ha likvärdigt många trauman. De studenter som vuxit upp i lägre socioekonomiska klasser har inte fler eller värre trauman än de studenter i högre samhällsklasser. Författarna vill dock betona att det faktiskt studerar fler studenter inom arbetarklassen vilket i sig skulle kunna tyda på att fler studenter från denna klass valt studier inom socialt arbete, detta är dock inget som denna studie kan svara på. Det faktum att 77,5 % av studenterna i enkätundersökningen uppgett att de vuxit upp i radhus eller villa och att 89,5 % av dem hävdar att de haft en trygg eller mycket trygg barndom kan också härledas till att den socioekonomiska bakgrunden inte spelar någon roll när man skall ta hänsyn till trauman. Den socioekonomiska bakgrunden ses återigen inte ha något samband med studenternas höga siffror av trauman.

10 Slutdiskussion

Den allmänt vedertagna satsen, att människor som läser socialt arbete innehar egna obearbetade problem och att detta skulle vara en utav anledningarna till att de studerar socialt arbete, delas i mångt och mycket av författarna till denna uppsats. Det gör det därför på ett sätt svårt att diskutera studiens resultat utan att ha detta i beaktande. En studie skall, för att verka trovärdig, bortse från författarnas egen förförståelse, men då dessa är studenter inom socialt arbete liksom de respondenter som ingår i studien har det varit svårt att förbise detta i alla led. Att det väckts en nyfikenhet hos författarna och en önskan att kunna falsifiera den ovan nämnda satsen har dock lett till att uppsatsen vilar på många olika resultat ur flera vinklar vilket kan kompensera författarnas nära intresse till ämnet. En falsifiering av satsen kan dock ej göras då hela studiens resultat tyder på att de flesta människor som studerar socialt arbete faktiskt har ett bagage av händelser med sig som påverkat dem dit där de är idag. Dock kan författarna inte längre ge med sig i ansatsen att detta bara skulle inneha en negativ karaktär för det sociala arbetets fält. Studien påvisar att det inte är en slump att vissa människor söker sig till denna profession å andra sidan behöver dock inte denna ansats vara negativ utan tenderar istället med studiens resultat i beaktande att vara en stor del positiv. Många respondenter i denna studie bär på negativa känslor kring vissa trauman de upplevt, men i studien har det visat sig att dessa känslor och erfarenheter även har lett till något positivt för dem. Författarna ser med resultatet framför sig att en socialarbetare kan te sig oprofessionell i sin roll som socialarbetare i och med sitt bagage samtidigt som erfarenheterna kan te sig oerhört positivt för dem i sitt arbete. En förståelse för utsatta människor kanske aldrig hade infunnit sig utan det förflutna och det är väl denna förståelse och viljan att hjälpa som professionen i mångt och mycket vilar på. Studien visar att motivet till studier inom socialt arbete inte handlar om att bearbeta sina egna problem vilket leder till att författarna vill framhålla det positiva ur bakgrunden snarare än det negativa då motivet till studierna är att man vill hjälpa människor på grund av sin bakgrund och inte att man vill hjälpa sig själv. Den låga procenten gällande att studenterna inte studerar socialt arbete för att bearbeta sina egna problem väcker dock en fråga hos författarna om de verkligen är fullt medvetna om de problem som deras upplevda trauman kan ha fört med sig? Trots att syftet med studierna inte är att bearbeta sina egna problem anser författarna dock att man som framtida socialarbetare bör vara medveten om sitt egen psykosociala bagage. Mycket i studien tyder på att en trasslig barndom kan leda till överengagemang och utmattning hos de berörda. En distans till sin egen självbild leder till att man har möjlighet att hjälpa andra med hjälp av sina egna erfarenheter utan att fara illa själv samtidigt som man då kan vara medveten om sina egna problem och ge klienterna exempel

och råd till deras bearbetning. Utan denna självinsikt kan det vara svårt för socialarbetarna att hålla isär sina egna problem i mötet med liknande hos klienterna.

En del av uppsatsens resultat som fick författarna att reagera var att det faktiskt inte skiljer sig i de olika socioekonomiska klasserna när det gäller antal studenter med trauman. Tidigare forskning, som bland annat diskuterades i inledningen, säger att det finns en signifikant skillnad hos de studenter som kommer från grupper med sämre förutsättningar i samhället vad gäller antalet trauman och negativ psykosocial påverkan. Detta går dock inte att visa i denna uppsats då alla studenter, oavsett samhällsklass, har lika många trauman och har i sin psykosociala bakgrund därmed varit lika utsatta. Inga samband ses alltså när det gäller frågan huruvida den socioekonomiska bakgrunden har betydelse för val av studier inom socialt arbete. Snarare tyder denna uppsats på att den socioekonomiska bakgrund inte har någon betydelse alls, men att alla de tillfrågade studenterna har höga siffror av trauman och psykosocial påverkan i bagaget som kan leda till studier inom denna profession. Enligt tidigare forskning är detta resultat något otippat, men å andra sidan kan författarna känna en viss lättnad då detta resultat tyder på att det inte är förutsättningarna för ett bättre liv som styr valet av studier utan snarare egenskaper hos individer. Frågan är dock om alla personer i de olika samhällsklasserna har liknande och samma förutsättningar till att kunna bearbeta och komma vidare med sina problem, men detta tillhör en annan uppsats. Författarna ställer sig också frågande till hur det hade sett ut om man gjort en liknande studie inom en annan profession. Hade det varit lika många arbetare som akademiker där och hade alla dessa studenter visat sig ha liknande bakgrund som studenterna i denna uppsats? Detta är dock en fråga som vi lämnar därhän till vidare forskning.

För att återgå till studiens syfte och författarnas inledande tankar kring uppsatsen ser vi att den psykosociala bakgrunden har betydelse när det gäller valet av studier inom socialt arbete, men att den socioekonomiska bakgrunden inte spelar en lika stor roll i detta val. Med det sagt vill författarna återigen poängtera att detta inte anses vara bara negativt, men att det fortfarande inom professionen och dess alla lärosäten bör läggas stor vikt på den egna medvetenheten hos studenterna och deras faktiska problem.

10.1 Avslutande reflektioner

Författarna vill avslutningsvis säga att uppsatsprocessen har varit givande om än lång och krävande. Det uppstod mycket på vägen som författarna inte var helt beredda på. Med facit i hand hade förmodligen en kvalitativ studie legat närmare till hands då fler upplevelser hade kunnat redovisas på ett helt annat och på en djupare plan. Denna tanke har också en grund i att en djupare kunskap inom programmet SPSS hade varit önskvärt. Å andra sidan hade uppsatsens kvantitet aldrig kunnat uppnås genom en rent kvalitativ studie. Med facit i hand är författarna därför oerhört nöjda att de fått ihop det med så kort tid.

Författarnas förhoppning är att uppsatsen skall leda till en nyansering av ämnet och en förståelse för hur det faktiskt ser bland studenter inom arenan socialt arbete. Förhoppningen är också att kunna uppmärksamma vidare forskning inom ämnet.

Referenser

Litteratur

Backman Jarl (1998): *Rapporter och uppsatser*: Studentlitteratur

Björkdahl Ordell Susanne (1990): *Socialarbetare. Bakgrund, utbildning och yrkesliv*: Acta Universitatis Gothoburgensis

Denscombe Martyn (2009): *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*: Studentlitteratur: Lund

Ejlertsson Göran (2005): *Enkäten i praktiken, en handbok i enkätmetodik*: Studentlitteratur: Lund Andra upplagan

Ekselius Eva (1977): *Den ömtåliga människan, om psykisk och social utsatthet*: ADAGP, paris & cosmopress, Genf

Kvale Steinar (1997): *Den kvalitativa forskningsintervjun*: Studentlitteratur AB

Larsson Sam, Lilja John och Mannheimer Katarina (red.)(2005): *Forskningsmetoder i socialt arbete*: Studentlitteratur AB

Lennér Axelson Barbro & Thylefors Ingela (1999): *Psykosocialt behandlingsarbete: natur och Kultur*

Payne Malcolm (2002): *Modern teoribildning i socialt arbete*: Natur och Kultur: Stockholm

Tamm Maare (2002): *Psykosociala teorier vid hälsa och sjukdom*: Studentlitteratur AB

Rapporter

Barter, Susan (1997): *Social work students with personal experience of sexual abuse: Implications for diploma in social work programme providers*. *Social Work Education*, 16: 2, pp.113 — 132

Bourassa, Dara Bergel (2009): *Compassion Fatigue and the Adult Protective Services Social Worker*. *Journal of Gerontological Social Work*, 52: 3, pp. 215-229

Collins, S (2006): *Mental Health Difficulties and the Support Needs of Social Work Students: Dilemmas, Tensions and Contradictions*. *Social Work Education Vol. 25, No. 5*, pp. 446-460

Coombes, Kara, & Anderson, Ruth (2000): *The Impact of family of origin on social workers from alcoholic families*. *Clinical Social Work Journal*, Vol.28, No.3, pp.281-302

”Jag arbetar med den jag är”

Deal Holtz Kathleen (1999): *The effects of student caretaking history on clinical performance.*

Publisher: Routledge

SOU (1993:85): *Ursprung och utbildning – social snedrekrytering till högre studier.*

Tidsskrifter

Välfärd (2003:1): Ewa Foss: *Bakgrunden avgör valet till högskola:* Statistiska centralbyrån

Elektroniska källor

Vetenskapsrådets hemsida: www.vetenskapsrådet.se: 2010-11-18

Nationalencyklopedin: www.ne.se: 2010-11-18

Om trygghet – säker trygghet I alla relationer: www.omtrygghet.se: 2010-11-18

Bilaga 1

Fokusgrupp

Tack för att ni ställer upp kära studenter! Vår uppsats kommer till stor del att bygga på en kvantitativ studie, men den kommer även att byggas upp av en kvalitativ del. Därav denna fokusgrupp.

Vi ämnar att sätta ihop en fokusgrupp om 6-8 personer som skall diskutera kring om personers socioekonomiska och psykosociala bakgrund kan ha någon betydelse då man väljer att studera inom socialt arbete. Vår ambition är att under denna fokusgruppträff få en djupare förståelse för hur studenter inom socialt arbete tänker kring denna frågeställning. Fokusgruppens diskussion kommer att vara en del av vårt resultat och vår analys, men kommer även att ge oss alternativ vad gäller relevanta teman till vår enkät.

Vår tanke är att träffa Er under ett par timmar där ni själva står för diskussionen. Ni kommer att vara anonyma. Fokusgruppen kommer att filmas och bandas.

Vi är medvetna om att detta kommer ganska tätt inpå och är oerhört tacksamma för Er hjälp. Diskussionen kommer att äga rum nu på torsdag den 7 oktober mellan klockan 10.00 och 13.00. Vi har bokat en lokal i Haga, A013b, så vi tänker att vi ses där kl 10.00. Diskussionen kommer att ta ca 2-3 timmar.

”Jag arbetar med den jag är”

Bilaga 2

Fokusgrupp 2010-10-07

Tack för att ni är här idag och för att ni vill ställa upp i vår fokusgrupp.

Syftet med denna fokusgrupp är att samla in information kring ämnet; **om människors socioekonomiska och psykosociala bakgrund kan ha någon betydelse för val av utbildning inom socialt arbete.** Fokusgruppen ämnar vara en del av empirin och Er diskussion kommer även att ligga till grund för vår kommande enkät till vår C-uppsats. Er roll i det hela är att diskutera kring ämnet och därmed ge oss olika och andra perspektiv på ämnet än de vi redan har. Vi kommer att tolka materialet och samla in information utifrån vår tolkning. För Er del är det viktigt att veta att ni ställer upp frivilligt och ni kan när ni vill välja att inte medverka längre. Era tankar och reflektioner kommer inte att användas i andra sammanhang eller utlånas.

Diskussionen kommer att filmas och bandas. Detta material kommer att förstöras efter det att vår uppsats fått ett godkänt resultat.

Ni har, då ni är en del av vår uppsats, rätt till en återkoppling och att ta del av vårt resultat. Då uppsatsen är klar kommer ni därför att få ett exemplar om ni så önskar.

Vi anser inte att vi, i detta fall, behöver Era underskrifter, men då vi är ansvariga för att vår uppsatsskrivning skall gå rätt tillväga och bli tillförlitlig, vill vi gärna att ni skall vara medvetna om vad som gäller och även respektera varandras medverkan.

Med vänliga hälsningar

Anna Andersson

Madeleine Andersson

Sabina Johansson

Bilaga 3

Informationsblad kring vår C-uppsats.

Vi är tre studenter som heter Anna, Madeleine och Sabina, som läser Socionomprogrammet på Göteborgs universitet. Vi går nu på termin 6 och skall skriva vår C-uppsats. Vi har nu fått klartecken att få göra en del av vår datainsamling på Er skola. Datainsamlingen kommer att ske via enkäter under vecka 44 och 45.

Syftet med vår C-uppsats är att undersöka om människors socioekonomiska och psykosociala bakgrund har betydelse när man väljer att studera inom socialt arbete. Tidigare forskning säger att människors bakgrund spelar en viss roll i valet av studier, dock har det gjorts väldigt lite forskning kring vårt specifika ämne och därför ämnar vi finna djupare svar. Vårt mål är att finna svar på varför man söker sig till studier inom socialt arbete och om dessa tankar ändras med studietiden.

Vi vill alltså bygga vår studie på studenter som nu läser socialt arbete. Uppsatsen kommer i grunden att vara kvantitativ och resultaten bestå av Era svar på enkäten. Ni är en av tre högskolor och universitet som valts ut av oss, slumpmässigt. Totalt ämnar vi dela ut ca 300 enkäter.

Vi anser att det är Ni som besitter den största kunskapen inom detta område och därför är vi oerhört glada och tacksamma att ni vill ställa upp och svara på dessa frågor. Ni kommer att vara fullständigt anonyma och Er medverkan är givetvis helt frivillig. Enkätundersökningen och insamlingen kommer att vara totalt konfidentiell och inte ens skolans namn kommer att nämnas i vår uppsats. Efter att uppsatsen är klar och nått godkänt resultat har ni rätt till återkoppling av uppsatsen, det vill säga att ni har rätt till en kopia av den. Alla enkäter kommer att förstöras efter återkoppling.

Bilaga 4

Förlaga till enkät

Tack för att Du valt att medverka i vår C-uppsats! Du är, som en del av Din högskola/Ditt universitet, utvald att besvara denna enkät som beräknas ta 15 Minuter.

Syftet med vår C-uppsats är att undersöka vilken betydelse människors socioekonomiska och psykosociala bakgrund har när man väljer att studera inom socialt arbete. Vårt mål är att finna svar på varför man söker sig till studier inom socialt arbete och om dessa tankar ändras med studietiden.

Totalt kommer ca 300 enkäter att delas ut och Din medverkan är betydelsefull för oss och vår studies kvalitet. Uppsatsens empiriinsamling följer de forskningsetiska kraven, det vill säga att Ni bland annat deltar på frivillig basis och helt anonyma. Ni har rätt att avbryta Er medverkan när som helst och genom att Ni fyller i enkäten bedömer vi att Ni gett Ert samtycke till medverkan. Svaren kommer direkt att tas om hand av oss vilket betyder att ingen annan kommer att kunna ta del av materialet. Vidare kommer det insamlade materialet bearbetas i ett dataprogram där det kommer att kodas. När vår uppsats nått godkänt resultat kommer Era svar att förstöras. Uppgifterna kommer endast att ligga till grund för vår uppsats och kommer inte att användas eller utlånas för kommersiellt bruk. Då inga personuppgifter lämnas in finns ingen möjlighet att Er identitet kan röjas. Er skolas namn kommer heller inte att nämnas i uppsatsen.

Ni har rätt, som deltagare av studien, att ta del av vårt resultat. Om Ni vill kan Ni således få en kopia på uppsatsen genom att höra av Er till oss. Uppsatsen kommer att publiceras på Göteborgs universitets databas där den arkiveras.

Tack ännu en gång!

Bilaga 5

Enkät - Kryssa in ditt svarsalternativ

1. Kön?

- Kvinna   Man

2. Ålder?

- 19-24 år   25-30 år   31-36 år
 37-42 år   43-50 år   51 år och uppåt

3. Civilstånd?

- Ensamstående   Särbo   Sambo   Gift

4. Barn?

- Ja   Antal?.....   Nej

5. Har Du en annan etnisk bakgrund än svensk?

- Ja   Nej

6. Har Du svenska som modersmål?

- Ja   Nej

7. Har båda dina föräldrar svenska som modersmål?

- Ja   Nej   En av föräldrarna

”Jag arbetar med den jag är”

8. Hur har Din familjekonstellation i huvudsak sett ut?

- Barn till ensamstående förälder
- Barn till skilda föräldrar med ny partner
- Barn till gifta föräldrar/sammanboende
- Boende hos släktingar eller annan vuxen
- Institution Familjehem

9. Vilken syskonkonstellation stämmer bäst in på Dig?

- Ensambarn Yngst i syskonskaran Sladdbarn
- Äldst i syskonskaran Mellanbarn i syskonskaran

10. Om Du skulle beskriva den familj som Du växte upp i, hur skulle Du beskriva den?

- Mamman:** Arbetare Företagare Tjänsteman
 Högre tjänsteman/akademiker Hemmafru Annat.....

- Pappan:** Arbetare Företagare Tjänsteman
 Högre tjänsteman/akademiker Hemmapappa Annat.....

11. Var någonstans har Du huvudsakligen vuxit upp?

- Mindre ort i Sverige Större ort/mindre stad i Sverige
- Större stad i Sverige Storstad i Sverige eller annat land
- Annat land i Europa Land utanför Europa

12. Hur såg Ditt boende ut där Du huvudsakligen växte upp?

”Jag arbetar med den jag är”

☐ Hyreslägenhet	☐ Bostadsrätt
☐ Radhus/Villa	☐ Annat.....

13. Har du någon gång under dit liv blivit utsatt av något av följande? (Fler alternativ möjliga)

☐ Missbruk	☐ Fördomar
☐ Utanförskap	☐ Ekonomiska svårigheter
☐ Övergrepp	☐ Rasism
☐ Psykisk och/eller fysiskmisshandel	☐ Skilsmässa
☐ Problem inom familjen	☐ Dödsfall
☐ Psykiska eller fysiska sjukdomar	☐ Skolproblematik
☐ Någon typ av funktionshinder	☐ Mobbning
☐ Bostadsproblem	☐ Arbetslöshet
☐ Våld	☐ Annat.....

14. Om ja, på fråga 13, anser du att det påverkat ditt liv?

- Ja   Nej   Vet ej

Iså fall på vilket sätt?.....

”Jag arbetar med den jag är”

15. Hur skulle Du beskriva dina föräldrars uppfostran?

- Auktoritär (*Kontrollerande föräldrar som sätter regler som ska lydas villkorslöst. Regelbrott bestraffas*)
- Auktoritativ (*Föräldrarna är lyhörda gentemot sina barn. Krav och regler finns, men kommuniceras sinsemellan.*)
- Tillåtande (*Inga regler och krav finns för barnet. Föräldrarna ger efter för barnens önskningar.*)

16. Hur skulle Du vilja beskriva Din barndom?

- Mycket trygg
- Trygg
- Otrygg
- Mycket otrygg

17. Har Du genomgått någon form av behandling, terapi eller medicinering för att bearbeta eventuella negativa händelser, trauman eller psykisk ohälsa?

- Ja
- Nej

18. Om Du svarat nej på fråga 17, anser Du att du skulle varit/är i behov någon form av behandling, terapi eller medicinering för eventuella negativa händelser, trauman eller psykisk ohälsa?

- Ja
- Nej

19. Vilka var anledningarna till att Du sökte Dig till studier inom socialt arbete?

”Jag arbetar med den jag är”

(Flera alternativ möjliga)

- Möjligheter att hjälpa och påverka människor med sociala problem
- Påtryckningar av andra att skaffa sig en akademisk utbildning
- Möjlighet att kunna hantera dina egna problem
- Kom inte in på min förstahandsutbildning
- Stora chanser till arbete efter utbildningen
- Vill ha en akademisk utbildning
- Tidigare kännedom och intresse inom socialt arbete
- Fortbildning
- Personlig utveckling
- Karriärmöjligheter
- Lönen
- Politiskt intresse för samhällsfrågor
- Bred utbildning
- Chans till vidare forskning
- Slumpen
- Ett kall
- Annat.....

20. Vilka egenskaper anser Du att en god socialarbetare skall ha? (Flera alternativ möjliga)

”Jag arbetar med den jag är”

☐ God kontroll över sina känslor	☐ Bra lyssnare
☐ Empatisk	☐ Rationell
☐ Auktoritär	☐ Visar känslor
☐ Fördomsfri	☐ Beslutsam
☐ Förmåga att underordna sig andras beslut	☐ God självinsikt
☐ Personlig men inte privat	☐ Ledaregenskaper
☐ Ödmjuk	☐ Lagbunden
☐ Opartisk	☐ Partisk
☐ Osjälvisk	☐ Civilkurage
☐ God samarbetsförmåga	☐ Annat.....

21. Vilka egenskaper anser Du att Du själv innehar? (Flera alternativ möjliga)

☐ God kontroll över sina känslor	☐ Bra lyssnare
☐ Empatisk	☐ Rationell
☐ Auktoritär	☐ Visar känslor
☐ Fördomsfri	☐ Beslutsam
☐ God självinsikt	☐ Personlig men inte privat
☐ Ledaregenskaper	☐ Ödmjuk
☐ Lagbunden	☐ Osjälvisk
☐ Civilkurage	☐ Annat.....

22. Har Dina argument till varför Du sökte utbildningen ändrats under studietidens gång?

- Ja   Nej

23. Om ja, på vilket sätt?

”Jag arbetar med den jag är”

Stort tack för Din medverkan och lycka till i framtiden med Dina studier och Din framtida profession!

Sabina, Anna och Madde